

Emne 7: SPL4901
Masteroppgave
Johansen

MHPCC 06V
Kristin Sofie

Timen som gjør en forskjell

Fortellinger om et fotballag for barn og unge med
nedsatt funksjonsevne.

Høgskolen i Gjøvik
Avdeling for helse, omsorg og sykepleie
Desember 2009

Antall ord: 24681

Forord:

TAKK til de som har delt av sine egne erfaringer.

Takk til de som har delt sine fortellinger om sine opplevelser.

Det var for meg inspirerende å møte mennesker med et så stort engesjement og innsatsvilje!

Takk til alle som har bidratt!

Kråkerøy 15.12.2009

Kristin Sofie Johansen

Sammendrag:

Bakgrunnen for studiet er et ønske om å belyse hvilken betydning det har for barn og unge med nedsatt funksjonsevne å delta i et organisert fritidstilbud.

Hensikten med studiet er å kartlegge og dokumentere hvorvidt det gjør en forskjell for den enkelte å spille fotball på et tilpasset fotballag. Det er benyttet deskriptivt, kvalitativt design, med en fenomenologisk tilnærming. Det er gjennomført intervjuer individuelt og i gruppe. Foreldre og nøkkelpersoner har gjennom intervjuene gitt verdifulle bidrag i form av sine refleksjoner og erfaringer. Datamaterialet er analysert ut fra meningskoding, meningsfortetting og narrativ strukturering. Funnene i undersøkelsen viser at en time trening med fotballaget kan ha en betydning i forhold til å ha en sosial møteplass, dannelse av sosiale nettverk, læring og sosialisering, opplevelse av mestring og fysisk aktivitet. Det viktigste funnet er at en time i uka med fotball gir en konsekvens langt utover den ene timen. Fordi den ene timen gir en inngang til noe som er større, og har en positiv effekt inn mot andre av livets arenaer. Den ene timen utgjør en forskjell som betyr en forskjell.

Nøkkelord: Nedsatt funksjonsevne, fritid, fotball, sosial arena.

Summary:

The background for this study is a desire to elucidate what kind of significance it has to children and youth with impairment to participate in organized leisure time activities. The aim of the study is to survey and prove whether it makes a difference or not for the child/ young person to play on an adjusted football team. The design of the study is qualitative design, with a phenomenological approach. Data is collected through individual- and group interviews. Parents and key persons have contributed with valuable reflections and experiences. Data is analysed by coding and condensation of content condensation and narrative structures. This paper shows that one hour of training with this football team may make a significant difference with regard to /the social arena, creation of networks, learning and socialization, experience of coping and physical activity. The most important finding is that one hour per week with football has consequences far further than this particular hour. This is because this hour is a door opener to something much more, and has positive influence on other life arenas. This hour is a difference that makes a difference.

Keywords: impairment, leisure time, football, social arena.

Innholdsfortegnelse:

1.0 Innledning	7
1.1 Idé og bakgrunn for valg av problemstilling	7
1.2 Problemstilling og sentrale begreper.....	11
1.2.1 Forskningsspørsmål	11
1.3 Oppgavens oppbygning.....	12
2.0 Tidligere forskning og teoretisk referanseramme	12
2.1 Endring i synet på mennesker med nedsatt funksjonsevne.....	13
2.1.2 Medisinsk forståelse.....	14
2.1.3 Relasjonell forståelse	14
2.1.4 Sosial forståelse.....	15
2.2 Det store samspillet.....	16
2.2.1 Sosialt nettverk sett i sammenheng med Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell	17
2.2.3 Sosialt nettverk og sosial kapital.....	19
2.3 Helse.....	19
2.3.1 Helsefremmende arbeid	20
2.3.1 Fysisk aktivitet	20
2.4 Opplevelse av mestring.....	22
3.0 Valg av metode	23
3.1 Kvalitativ metode	24
3.2 Fenomenologi som vitenskapsteoretisk tilnærming.....	24
3.3 Utvalg.....	26
3.4 Det kvalitative forskningsintervju.....	26
3.4.1 En narrativ tilnærming til forskningsintervjuet.....	27
3.5 Gjennomføring av undersøkelsen.....	27
3.5.1 Det innledende møte.	28
3.5.2 Gruppeintervju med fotballagets foreldregruppe.....	28
3.5.3 Individuelle intervjuer.....	29
3.5.4 Intervju på sidelinja.....	30
3.6 Analyse av data	31
3.7 Reliabilitet, validitet, og generaliserbarhet.	33
3.8 Etske overveininger.....	35
3.9 Metodekritikk.....	36
4.0 Analyse og presentasjon av funn	37
4.1 Om fotballaget.....	37
4.2 Hvorfor fotball?.....	38
4.3 Fotballaget som sosial arena og møteplass	39
4.4 Å oppleve seg selv som en del av noe større	42
4.5 Om å finne en plass	45
4.6 Fotballbanen som arena for læring og sosialisering.....	46
4.7 Fysisk aktivitet og helse	47
4.8 Organisering og tilrettelegging av tilbudet	48
4.8.1 Foreldregruppa	48
4.8.2 Bydelsadministrasjonen	50

4.9 Oppsummering av resultater	51
5.0 Diskusjon.....	52
5.1 Fritidstilbud	53
5.2 Fotballbanen som sosial arena og møteplass	54
5.2.1 Møteplass for barn med ulik etnisitet.....	56
5.2.2 Møteplass for foreldre med barn i samme situasjon	57
5.3 Å oppleve seg selv som en del av noe større	58
5.4 Om å finne en plass	60
5.5 Fotballbanen som arena for læring og sosialisering.....	63
5.6 Mestring	64
5.7 Fysisk aktivitet og helse	65
5.8 Organisering og struktur av fritidstilbudet.....	67
5.8.1 Tilretteleggerne av fotballaget.	67
5.8.2 Bydelens funksjon.....	68
5.8.3 Foreldregruppa sin funksjon	69
5.8.4 Trenerens rolle	70
5.8.5 Hva kjennetegner et godt tilbud?	71
6.0 Avslutning	72
7.0 Litteratur.....	74

VEDLEGG

Vedlegg1: Introduksjonsbrev

Vedlegg 2: Introduksjonsbrev fra bydelen

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring.

1.0 Innledning

1.1 Idé og bakgrunn for valg av problemstilling.

Ideen til min mastergradsoppgave i Helsefremmende arbeid i lokalsamfunnet kom som en følge av en avisartikkel med overskriften "Gla'- fotball i 10 år". Artikkelen beskrev et fotballag for barn og unge med nedsatt funksjonsevne hvor spillegleden, fellesskapet og vinnerviljen sto i sentrum. Ut fra artikkelens innhold, virket det for meg som om dette fotballaget hadde fått til noe unikt i forhold til å tilby et tilpasset fritidstilbud for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Min nysgjerrighet var vakt og min undring i møte med dette fotballaget var: **Hvordan er det mulig at en time i uka kan ha så stor betydning og utgjøre en forskjell?**

Denne undringen ga grunnlaget for den valgte problemstillingen som presenteres i pkt.1.2. I masteroppgaven ønsker jeg å belyse hvordan fotballbanen kan være en arena for helsefremmende arbeid i lokalsamfunnet. I den forbindelse har jeg gjennomført en deskriptiv, kvalitativ undersøkelse. Et formål med studiet er å kartlegge og dokumentere betydningen av et tilpasset fritidstilbud til barn og unge med en varierende grad av utviklingshemming og med fysisk funksjonsnedsettelse. Et annet formål er å belyse hvordan deltagelse i en aktivitet kan være med på å skape en forskjell for dem som deltar: Hvordan deltagelse i et hverdagsfellesskap, som et idrettslag er, kan gi et utgangspunkt for en bedret tilværelse.

Jeg er selv ikke spesielt interessert i fenomenet fotball, og hadde derfor ikke mye forhåndskunnskap om emne. Likevel har jeg valgt å knytte undersøkelsen i masteroppgaven til et fotballag. Dette fordi jeg ved inngangen til masteroppgaven ønsket å fordype meg i hvordan aktiv deltagelse i et frivillig fritidstilbud kan ha en konsekvens og gi en forskjell for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Jeg har intervjuet nøkkelpersoner og foreldre som har en direkte tilknytning til fotballaget. En sentral del av undersøkelsen er foreldrenes fortellinger om hva det betyr for deres barn og delta i den type fritidsaktivitet.

Tall fra Norges Fotballforbund viser at det på landsbasis er det 270 000 gutter og 110 000 jenter som spiller fotball på ulike nivåer, 130 000 frivillige legger ned tid, engasjement og ressurser på fotballbanen. Idrett og fysisk aktivitet er viktig i mange barns og unges liv og omtrent 70 % av barn og unge er innom den organiserte idretten i

en fase av oppveksten. Fotball er den klart dominerende idrettsgrenen.(Strandbu og Bakken 2007)

I boka *Nokpunktet – Essay om helse og verdighet* skriver Per Fugelli om hvordan mennesket ble skapt i samspill med *De syv flokkene* sine. Essayet beskriver hvordan mennesket er avhengig av flokkene sine. De syv flokkene er: familien, arbeidsflokken, nærmiljøet, landet, menneskeheten, naturen og gudene. De verdier som mennesket setter høyt er helse, kjærlighet, trygghet, mening, god samvittighet, lek og nytelse Disse verdiene opptrer i følge Fugelli, i fellesskapet, i avhengigheten og ikke i ensomhet. Nærmiljøet omtales som *Den tredje flokken* og eksempler på det kan være bydelen, Klanen til Vålerenga, SFO og Fiskarkvinnelaget. Mennesket har godt av å høre til på et sted eller i en gruppe. *Den tredje flokken* er den fellesbanken hvor sosial kapital skytes inn, deltaking, dugnad, frivillighet og oppfinnsomhet, alt for å tjene noe mer enn deg selv skjer i nærmiljøet. I *Den tredje flokken* finnes en sosial empati som ikke kan kjøpes for penger, en entusiasme som ikke kan finnes i et direktorat og en idealisme som ikke kan kjøpes for penger.(Fugelli 2008: 27f) Jeg ser for meg fotballaget oppgaven omhandler som *Den tredje flokken*. Fotballspillerne, i et samspill og i en avhengighet, i forhold til hverandre og nærmiljøet. Foreldrene som investerer sitt engasjement og sin idealisme i et samspill med spillerne og hverandre.

I Stortingsmelding nr.40 (2002 -2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer* legger regjeringen fram strategier, mål og tiltak i politikken for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Med nedsatt funksjonsevne menes tap av eller skade på en kroppsdel eller en av kroppens funksjoner. Nedsatt funksjonsevne bør ikke nødvendigvis føre til funksjonshemming, men funksjonshemming oppstår når det foreligger et gap mellom individets forutsetninger og omgivelsenes utforming eller krav til funksjon. Personer med nedsatt funksjonsevne møter fortsatt samfunnsskapt barrierer som hindrer like muligheter til aktivitet og deltakelse. Det begrenser enkeltmenneskets mulighet til livsutfoldelse og til å delta som aktive samfunnsborgere. Regjeringens visjon er at personer med nedsatt funksjonsevne skal ha samme mulighet som andre til å få realisert dette. (St.meld. nr. 40) De politiske målsetningene for sosial inkludering av mennesker med nedsatt funksjonsevne i samfunnet synes å være klare, men erfaringer fra

praksisfeltet og forskning viser at dette kan være vanskelig å realisere i praksis (NOU 2001, Askheim 2003).

I NOU 2001 *Fra bruker til borger- En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer* sier følgende:

Fritiden er viktig for kontakt med andre mennesker og for utvikling av sosiale nettverk. Valg av fritidsaktiviteter avhenger av ønsker, lyster og verdier, men også av funksjonsevne. Mennesker med nedsatt funksjonsevne må sikres de samme muligheter som andre til å realisere sine egne ønsker for fritidsaktiviteter. (NOU 2001: 22)

Flere studier viser at fritidstilbud til barn og unge med nedsatt funksjonsevne lenge har vært et underprioritert område ettersom oppfylling av primærbehov naturlig nok har hatt førsteprioritet. Det viser seg imidlertid at det å få dekket primærbehov ikke er tilstrekkelig for å oppnå god livskvalitet. Fritiden, og da særskilt den organiserte fritiden, er betydningsfull fordi den utgjør en viktig sosialiseringsarena for barn og ungdom. (Grue 2001)

I Rapport 15-1160 fra sosial og helsedirektoratet *Fysisk aktivitet for mennesker med nedsatt funksjonsevne- en anbefaling* heter det at:

De helsemessige gevinstene av et regelmessig fysisk aktivt liv er overbevisende, og fritidsaktiviteter og sosial deltakelse er avgjørende forutsetninger for en optimal utvikling som menneske. (Mælhum m fl.2004:3)

Fysisk aktivitet og deltakelse i idrett er i seg selv helsefremmende og kan være en viktig arena for glede, fellesskap og mestring. I tillegg fungerer idretten som en sosial møteplass og er en viktig sosialiseringsarena. Idretten har en viktig plass i det norske folks bevissthet og selvforståelse, og er en del av vår kultur. (Fasting m fl.2008)

En av idrettens bærende og motiverende ideer er at den skal være helsefremmende. Helsefremmende behøver ikke bare bety at idrett bedrer den fysiske helsen, men kan også bidra til å bedre trivselen i et lokalmiljø, område og i en nasjon. (Lereim 1996)

Et hovedmål er i følge Norges Fotballforbunds handlingsplanen for breddefotball i perioden 2008 -2011:

Gi så mange barn som mulig et fotballtilbud og av trygghet, mestring og trivsel gjennom både trening og kamp, samt deltagelse i sosiale og trygge lag- og klubbmiljøer. (NFFs Handlingsplan)

Det norske fotballforbund er et særforbund som arbeider for å tilby og tilrettelegge for at barn flest, skal få et tilbud om å spille fotball i sitt nærmiljø. Det arbeides aktivt med at fotballen skal være en inkluderende idrett og det er et økt fokus på integrering og inkludering i forhold til mennesker som trenger et spesielt tilrettelagt tilbud. Det kan for eksempel være i forhold til mennesker med funksjonsnedsettelse eller mennesker med en annen etnisk opprinnelse enn norsk. Dette gjenspeiler seg i deres visjon som er:

Fotballglede, Muligheter og utfordringer for Alle.

Det innebærer i praksis at:

- Fotballen skal være åpen og inkluderende.
- Ingen skal stenges ute, uansett sosial eller kulturell bakgrunn, kjønn, funksjonshemming, alder, seksuell orientering eller av andre usaklige grunner.
- Alle skal kunne få et tilbud tilpasset eget ferdighetsnivå, egne ønsker, egne ambisjoner og eget behov
- Vår organisasjon skal preges av trivsel, glede og fellesskap.
- Våre aktiviteter skal bygge på verdier som: respekt, toleranse, likeverd og solidaritet.

Fotballforbundet ønsker å gi mennesker med funksjonshemming et tilbud og en mulighet til å være fysisk aktive. Et sted hvor de kan utvikle ferdigheter både fotballmessig og sosialt, og å få en identitet og en tilhørighet i et sosialt miljø som en fotballklubb er. (NFF Handlingsplan 2008 -2011)

1.2 Problemstilling og sentrale begreper

Studiets formål er å belyse og beskrive hvilken betydning det har for barn og unge med nedsatt funksjonsevne og delta i et tilpasset fritidstilbud. Å intervju foreldre og nøkkelpersoner som er knyttet til fotballaget, kan gi et verdifullt bidrag til å utvide kunnskap og forståelse i forhold til dette temaet. På bakgrunn av dette har jeg følgende problemstilling for studien:

På hvilken måte kan deltagelse i et tilpasset frivillig fritidstilbud ha betydning for den enkelte av aktørene?

Med et tilpasset frivillig fritidstilbud menes det i denne sammenheng å spille på et tilpasset fotballag. Aktiviteten er voksenstyrt, forhåndsavtalt, foregår på et avtalt sted, og er et skreddersydd og målrettet tilbud. Aktører er barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Spillerne på laget er i alderen ti til førti år, men i masteroppgaven velger jeg å ha fokus på barn og unge fra ti til atten år. Avgrensningen er begrunnet i at jeg har funnet lite annen forskning som omtaler betydningen av å delta i et spesifikt fritidstilbud som et fotballag er.

Hvilket begrep som til en hver tid er mest dekkende eller mest korrekt å bruke i forhold til mennesker med nedsatte funksjonsevne, er vanskelig å vite når begrepene stadig er i endring. Det er flytende grenser og overganger og det pågår en intens debatt innenfor fagfeltet. (Tøssebro og Lundby 2008) I masteroppgaven bruker jeg i hovedsak nedsatt funksjonsevne eller funksjonsnedsettelse når jeg skriver om deltagerne på fotballaget. Dette valget er gjort ut fra at dette er det offisielle begrepet. Barn og unge på fotballaget har en nedsatt kognitiv fungering og i tillegg fysisk nedsatt funksjonsevne. Dette vil jeg gjøre rede for i oppgavens pkt. 2.2

1.2.1 Forskningsspørsmål

Følgende forskningsspørsmål er valgt for å belyse problemstillingen:

- Hvilken betydning har det for spillerne å delta i fotballaget?
- Hvilken betydning har fotballaget som møteplass og sosial arena for spillerne?
- På hvilken måte fungerer foreldresamarbeid som uformelt nettverk?

1.3 Oppgavens oppbygning

Kapittel 2 presenteres noe av den tidligere forskning som har en relevans for studiet, samt den teoretisk referanserammen. Kapittel 3 gjør rede for valg av metode, metodiske tilnærminger og gjennomføring av undersøkelsen og analyse. Kapittel 4 presenteres analyse og resultater. En utstrakt bruk av sitater er presentert for å synliggjøre intervjupersonenes fortellinger i denne studien. De mest sentrale funnene blir her presentert. Kapittel 5 er en diskusjon av funnene relatert til den teoretiske referanserammen . Kapitel 6 oppsummerer studien.

2.0 Tidligere forskning og teoretisk referanseramme

I de siste tiårene har det vært en økende interesse for forskning knyttet til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

I 2004 utga Sosial og Helsedirektoratet rapporten *Fysisk aktivitet for mennesker med funksjonsnedsettelse – anbefalinger*. Rapporten gir råd og anbefalinger om fysisk aktivitet som en ressurs i behandlingen ved fysisk funksjonsnedsettelse. I rapporten fremkommer det at fysisk aktivitet er viktig for å behandle eller kompensere for funksjonsnedsettelsen og hvordan fysisk aktiv sees i sammenheng med verdier, livsstil og ønske om sosial tilhørighet. Dette gjelder for alle, men vil være enda viktigere for grupper i befolkningen som i større grad kan oppleve å føle seg isolert. (Mælhum m. fl.2004)

I 2008 gjennomførte Likestillings-og diskrimineringsombudet (LDO) sammen med Norges idrettshøgskole (NIH) en undersøkelse om integrasjonsarbeidet i Norges Idrettsforbund. Her kommer det fram at det fortsatt gjenstår et stykke arbeid før målsetningene i forhold til inkludering av mennesker med nedsatt funksjonsevne er nådd. (Fasting m. fl. 2008)

På oppdrag fra kunnskapsdepartementet ble det høsten 2008 gjennomført en kartlegging av fritidstilbudet til barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Det ble gjennomført casestudier i fem fylkeskommuner og to bydeler i Norge. Formålet var å kartlegge hvilke typer av fritidstilbud skolebarn med nedsatt funksjonsevne i dag har. Hvilke behov og ønsker skolebarn med nedsatt funksjonsevne har, inkludert behovet til det

enkelte barns familie og hvilke opplevde barrierer som var til hinder for å benytte fritidstilbud. (Kunnskapsdepartementet 2008)

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) har i samarbeid med organisasjonen Unge Funksjonshemmede og Nasjonalt dokumentasjonscenter gjennomført undersøkelsen *Unge funksjonshemmedes fritidsbruk, selvilde og sosiale tilhørighet*. Formålet med undersøkelsen har vært å finne ut hva som fremmer og hva som hemmer funksjonshemmede ungdoms deltakelse i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter, og hvilken betydning slik deltakelse har for unges selvilde, identitet og sosiale tilhørighet. (Løvgren 2009)

2.1 Endring i synet på mennesker med nedsatt funksjonsevne

Begrepsapparatet knyttet til mennesker med funksjonshemming/nedsatt funksjonsevne er i stadig endring. Endring i begrepsbruk og forståelse kommer gjerne som et resultat av ny kunnskap, nye normeringer og ny symbolbruk. Det søkes å finne begreper som virker mindre stigmatiserende, mindre støtende og som uttrykker en respekt for det enkeltes individs særegenheter og verdighet. Det legges vekt på at grupper av mennesker ikke skal betegnes med nedsettende karakteristikk. Kategoriene skal, ideelt sett, være normativt nøytrale. På den måten kan relevante forskjeller komme fram uten at mennesker blir stemplet som mindreverdige. (Gunnerius 2008) Den forståelsen som til en hver tid legges i begrepene vil prege politiske målsetninger og det tilbudet mennesker med funksjonsnedsettelse får. Det reflekterer hvilken plass og muligheter mennesker med nedsatt funksjonsevne har i samfunnet. (Tøssebro og Lundby 2002) Ulike historiske syn på funksjonshemming er viktig for å forstå fortiden, men danner også grunnlaget for morgendagens arbeid. Et bevisst forhold til og forståelse av begrepene vil påvirke holdninger, språkbruk og hvilke tiltak og løsninger som velges.

Grue (2004) gjør i boka *Funksjonshemmet er bare et ord* en omfattende gjennomgang av begrepet funksjonshemming og ulike forståelser av dette begrepet.

Funksjonshemming er ikke et entydig begrep. Hva som menes med å være funksjonshemmet, og hvem som er funksjonshemmet, vil alltid være avhengig av den konteksten begrepet brukes innenfor. Å avgrense en gruppe av mennesker fra andre vil alltid være problematisk. Hvor trekkes grensen for tilhørighet til gruppen og hvem

trekker denne grensen? Mennesker med funksjonsnedsettelse er et eksempel på en slik gruppe av mennesker, der grensene for hvem som tilhører gruppen er utydelige.

Mennesker kan ha mange ulike former for funksjonsnedsettelse. Ulike personer og profesjoner vil forstå funksjonsnedsettelse og funksjonshemming forskjellig. Ulike perspektiv på hva som ligger i begrepet funksjonshemming fører til ulike vurderinger av hva som kan gjøres for å bedre situasjonen for den enkelte. De siste ti årene har forståelsesrammene for funksjonshemming dreiet fra en primært medisinsk forståelse mot en sosial forståelse. Et sentralt spørsmål er hvorvidt en endring i retorikk i offentlige dokumenter og føringer, gjenspeiles i ordninger, praksiser og konkrete politiske tiltak, som gjør samfunnet mer inkluderende for de som kategoriseres som funksjonshemmede. (Grue 2004)

Grue (2004) viser at det er mulig å skille ut en medisinsk, en relasjonell og en sosial forståelse av begrepet funksjonshemming. Alle tre forståelsesrammene er fortsatt gjeldende selv om det i norsk sosialpolitikk er et relasjonelt forståelsessyn som er rådende. (ibid)

2.1.2 Medisinsk forståelse

Tradisjonelt har funksjonshemming i vårt samfunn vært sett som en egenskap ved den enkelte funksjonshemmede. Fram til 1960-årene var forskningen særlig dominert av en medisinsk klinisk orientering med vekt på å forstå funksjonshemmingen som et individuelt problem. Denne forståelsen har en klar forankring i den medisinske forståelsesrammen, der funksjonshemming sees som en konsekvens av sykdom, lyte eller andre biologiske avvik (NOU 2001:22) I den medisinske tilnærmingen vektlegges strategier som innebærer at individet skal tilpasse seg omgivelsene. Det legges vekt på individuell mestring og medisinske løsninger. Når en medisinsk modell danner forståelsesrammen for funksjonshemming blir oppmerksomheten fjernet fra eventuelle hindringer i omgivelsene og omgivelsens betydning for livssituasjonen til mennesker med funksjonshemming. (Kassah og Kassah 2009) Den medisinske forståelsen har senere blitt utfordret fordi den ikke tar tilstrekkelig hensyn til det samfunn som omgir personen.

2.1.3 Relasjonell forståelse

Relasjonelle modeller kan assosieres med en mer åpen forståelse av funksjonshemming og modellen søker å forstå samhandlingen mellom person og omgivelser. (Tøssebro 2000) På bakgrunn av kritikken mot den gjeldende institusjonstenkningen i 1960-årene,

vokste det frem en ny samfunnsvitenskapelig tradisjon relatert til dette forskningsfeltet. Denne tradisjonen markerte et oppgjør med den individuelle og kliniske forståelsen og førte til at synet på funksjonshemming endret seg. I relasjonelle modeller søkes det å se sammenhengen mellom person og omgivelse. Funksjonshemming ble ikke lenger bare knyttet til personen og personens egenskaper, men like mye til omgivelsene og situasjonen. (NOU 2001:22)

I den nordiske modellen defineres funksjonshemming som ”en ”mismatch” eller et misforhold mellom en persons kapasitet og de funksjonelle krav fra omgivelsene.” (Tøssebro 2000) En relasjonell forståelse av begrepet funksjonshemming tar utgangspunkt i forholdet mellom individets funksjonsevne og de krav som fysiske og sosiale omgivelser stiller til den enkelte i ulike faser av livet. (St.meld. nr 40. 2002 – 2003)

2.1.4 Sosial forståelse

Den sosiale modellen representerer først og fremst funksjonshemmedes egen reaksjon på et diagnoseorientert og individuelt perspektiv på funksjonshemming. (Grue 2001) Den sosiale modellen utfordrer et syn som forutsetter at det er en direkte sammenheng mellom de problemer funksjonshemmede opplever og den medisinske tilstand de har. Innenfor den sosiale modellen fokuseres forholdet mellom et diskriminerende samfunn og mennesker med funksjonshemming. (ibid) Det er ikke kjennetegn ved individet som er bestemmende for funksjonshemming, men fysiske og sosiale hindringer i samfunnet. Det er de samfunnsskapte barrierene av materiell og immateriell art som skaper funksjonshemming. Mennesket blir funksjonshemmet i samfunnet, av samfunnet. Barrierene fører til at funksjonshemmede undertrykkes. For å motvirke undertrykking, må det gjøres noe med barrierene. I en sosial forståelse ligger fokuset på samfunnet, ikke hos det enkelte individ.(Kassah og Kassah 2009) Nettopp den sterke vektleggingen av at omgivelsene skal tilpasses den funksjonshemmede er den største forskjellen mellom en sosial og en relasjonell forståelse.

2.2 Det store samspillet

For å belyse fenomenet samspill på en sosial arena bruker jeg Bronfenbrenners bioøkologiske modell. I sitt hovedverk *The ecology of human development*. (1979) sammenfatter Bronfenbrenner mylderet av innvirkende faktorer i et oppvekstmiljø til en begripelig helhetsmodell. Der miljøet oppfattes som en serie sammenhengende strukturer hvor den ene utgjør kjernen i den andre. (Bø 2000) Den bioøkologiske modellen legger vekt på hvordan mennesket og miljø påvirker hverandre. (Fyrand 2005) Bronfenbrenners modell er utviklet for å beskrive barns situasjon, men kan brukes i forhold til mennesker i alle aldre. Utviklingsprosessen påvirkes av relasjoner i og mellom de ulike miljøsettinger barnet er en del av, men også av den større sosiale sammenheng som disse ”settingene” inngår i. Barn og ungdom påvirkes av mikrosystemet, representert ved familie, venner, lærere og nærmiljøet forøvrig. De påvirkes indirekte av makrosystemet, der politiske, kulturelle og samfunnsmessige avgjørelser blir tatt. (Fyrand 2005) I idretten er det mulig å gjenkjenne alle Bronfenbrenners utviklingsøkologiske systemer. (Säfvenbom 2005)

Den økologiske utviklingsmodellen er et verktøy for å forstå og analysere hvilke faktorer som kan påvirke utvikling av atferd. Modellen kan hjelpe oss å analysere virkeligheten og gjøre det letter å forstå den helheten vi alle er en del av og hvilke ressurser og problemer som preger situasjonen. Modellen består av 5 grunnleggende miljøsystemer som påvirker oss gjennom livet. Systemene spenner fra samspillet med personer i vårt nærmiljø til den mer generelle samfunnskulturen. Det som skjer innenfor ett system, henger sammen med det som skjer innenfor et annet system. De ulike miljøstrukturene kaller Bronfenbrenner mikrosystem, mesosystem, eksosystem, makrosystem og kronosystem (Bø 2000)

Mikrosystemet består av de miljøene barnet ferdes i daglig og er det primærmiljøet som barn og ungdom utvikler seg i, der hvor de gjør sine erfaringer og skaper sin virkelighet. Mikrosystemet utgjøres av alle de situasjoner hvor to eller flere møtes regelmessig i samhandling ansikt til ansikt og kjennetegnes av de personlige relasjonene. Bronfenbrenner mener at det er hendelser i de nære omgivelsene, som sterkest virker på utviklingen. Det viktige innholdet i mikrosystemet er relasjoner, aktiviteter og roller. (Bø 2000)

Mesosystemet defineres som forholdet mellom minimum to eller flere miljøer barnet aktivt deltar i. Det vil si to eller flere mikrosystem. Mesosystemet er å forstå som et system eller nett av mikrosystem som individet pendler mellom. Mesosystemene er relasjonene og prosessene mellom mikrosystemene.

Eksosystemet refererer til steder barnet selv sjeldent eller aldri deltar direkte, men som indirekte påvirker barnets utvikling. De viktigste samfunnsinstitusjonene, både de formelle og uformelt strukturerte, er på eksosystemnivå. (Kvelling 2008)

Makrosystemet omfatter de overgripende ideologiske, økonomiske, historiske og politiske vurderinger, prioriteringer og beslutninger som tas for samfunnet.

Makrosystemet kan beskrives som et skapt fundament og rammer for innbyggernes liv og muligheter for menneskene som lever i det. (Kvelling 2008) Disse 4 systemene utgjør en dynamisk helhet som "flyter" langs en tidsakse. **Kronosystemet** ble introdusert for å understreke at personer og miljøer utvikles over tid. (ibid)

Bronfenbrenner (1979, s. 22) legger vekt på tre hovedforhold for å forstå dynamikken i den økologiske modellen. Han beskriver dynamikken slik:

- the developing person is viewed not merely as tabula rasa on which the environment makes its impact, but as a growing, dynamic entity that progressively moves into and restructures the milieu in which it resides
- since the environment also exerts its influence, requiring a process of mutual accommodation, the interaction between person and environment is viewed as twodirectional, that is, characterized by reciprocity
- the environment defined as relevant to developmental processes is not limited to a single, immediate setting, but is extended to incorporate interconnections between such settings, as well as to external influences emanating from the larger surroundings

2.2.1 Sosialt nettverk sett i sammenheng med Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Bronfenbrenners modell er basert på samhandling mellom mennesker og de innbyrdes og gjensidige relasjonene dem imellom. Sosialt nettverk blir derfor et viktig begrep i den økologiske forståelsesrammen. For at barn og unge skal utvikle seg best mulig må det knyttes bånd til et variert utvalg av betydningsfulle mennesker og vesentlige livsarenaer må bindes sammen. (Bø 2002)

Et sosialt system eksisterer ikke isolert i forhold til andre systemer og grupper.

Mennesket preges, og er et resultat av relasjoner som vår oppvekst og vårt liv består av.

Vi bærer alle med oss erfaringer og disse erfaringene former oss og skaper muligheter og begrensninger i livsutfoldelsen. I møte med den andre speiles vi og får tilbakemelding på hvem vi er. Aktørene i et sosialt nettverk blir hverandres identitetsutviklere og identitetsbekreftere.(Fyrand 2005)

Stabile mellommenneskelige relasjoner og sosial tilknytning gir en tilhørighet som har betydning for alle mennesker sin tilværelse og livssituasjon. Som mennesker har vi behov for sosiale nettverk. De gir enkeltmennesker en sosial forankring som dekker grunnleggende behov hos det enkelte menneske. Forskning viser at mangel på mellommenneskelig kontakt og sosial involvering kan føre til mistriivsel og tilpasningsproblemer. (ibid)

Et sosialt nettverk kan defineres som et sett av relativt varige relasjoner mellom mennesker. Nettverk er definert ved to mengder: En mengde aktører og en mengde relasjoner mellom disse. Aktørene er vanligvis individer, men nettverksperspektivet kan også anvendes overfor andre aktører, for eksempel organisasjoner. Utrykket nettverk henspiller på en mulig billedlig fremstilling av et sett av relasjoner, der aktørene fremstilles som punkter og relasjonene som linjer. (Schiefløe 1985:122 i Fyrand 2005)

Når mennesker samhandler utvikles relasjoner og forbindelseslinjer mellom aktører utvikles til et kontaktnett. Fischer beskriver det slik:

Hver og en av oss er i midten av en vev av sosiale bånd som stråler ut til folk vi kjenner nært, dem vi kjenner godt, dem vi kjenner tilfeldig – og til det videre samfunnet bakenfor. (Fischer et al. 1977 i Bø 2000)

Ytre forhold, muligheter og begrensninger, samt personlig vilje og valg er bestemmende faktorer for dannelse og opprettholdelse av et sosialt nettverk.(Bø 2000)

I levekårsundersøkelsen om utviklingshemmedes levekår ti år etter den norske ansvarsreformen beskrive det at utviklingshemmedes livssituasjon fortsatt er preget av fattige nettverk, få venner og at det er en utfordring for dem å danne sosiale nettverk. (Tøssebro og Lundby 2002) Gustavsson (1998) har i sin studie av unge utviklingshemmede vist at de hadde et sosialt nettverk som besto av personer de likte å treffe. De var sammen med andre personer som de oppfattet som sine likesinnede, mennesker med tilsvarende erfaringer som dem selv og med et tilsvarende perspektiv på hva det vil si å leve med utviklingshemming. Et fellesskap der de kunne dele et innenfra- perspektiv på utenforskapet. (Gustavsson 1998)2.2.2 Arena

En arena er et handlingsrom eller område for deltaking. Slike arenaer kan være avgrenset geografisk, eller ut i fra formell og uformell organisering. En arena kan sees synonymt til møteplass. Et sted der folk møter folk. Det kan være skole, arbeid, steder der venner møtes eller fritidsaktiviteter. Slike arenaer er viktige arenaer for samhandling, sosialisering og nettverksbygging. Med arena menes i hovedsak det geografiske stedet hvor en aktivitet eller sosial samhandling foregår. Mens setting er selve situasjon eller interaksjonen som oppstår i møtet mellom mennesker. (Bø 2000)

2.2.3 Sosialt nettverk og sosial kapital

I nettverkssammenheng kan sosial kapital sees som å være rik på sosiale kontakter, være en del av et fellesskap og ha tilgang på uformell hjelp og støtte. Gode, tillitsfulle og varige relasjoner gir et godt utgangspunkt for å møte mange av de utfordringer livet gir. Deltakelse i sosiale nettverk er derfor viktig for menneskers livskvalitet. Sosiale nettverk bidrar til at grunnleggende behov som anerkjennelse, trygghet og fellesskap blir ivaretatt. (Fyrand 2005) Bourdieu har definert sosial kapital som...

...summen av ressurser, faktiske eller virtuelle, som tilkommer et individ eller en gruppe som resultat av å ha et vedvarende nettverk av mer eller mindre institusjonaliserte forbindelser av gjensidig bekjentskap og anerkjennelse. (Bourdieu og Wacqant 1992:199, oversettelse fra NRF_rapport 2005, i Rønning og Starring 200)

2.3 Helse

I forhold til en sosialmedisinsk modell forstås helse som en sosialt skapt og erfart tilstand. De biologiske faktorene tones ned og sosiale forhold blir gitt en større betydning. WHO's helsedefinisjon står i den sosialmedisinske tradisjon.

Helse er en tilstand av legemlig, sjelelig og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og defekter.

Helse skapes og utvikles i hverdagslivet. Helse er ifølge Ottawa-Charteret, en ressurs for det daglige liv og ikke tilværelsens endelige mål. Helsefremmende arbeid går ut over helsetjenestens ansvar. Det dreier seg ikke bare om en sunn livsstil, men om folks velbefinnende. (Mæland 2005)

2.3.1 Helsefremmende arbeid

Det har vært en dreining fra det forebyggende arbeidet, hvor målet var å forebygge sykdom. Mot er helsefremmende perspektiv. I boka *Helt – ikke stykkevis og delt* skriver Hummelvold(2000) at helsefremmende tiltak kan være:

Ideelle og frivillige organisasjoner innen helse, idrett, religion og annen kulturvirksomhet som må støttes.

Tilgjengelighet av aktiviteter som styrker de sosiale nettverksfunksjonene og som virker utviklende for individet. Slike aktiviteter kan være av intellektuell, kunstnerisk, idrettslig og religiøs art. (Hummelvoll 2000:548)

2.3.1 Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet er viktig for mange menneskers velvære og livskvalitet. Det er også godt dokumentert at mange vil ha helsemessige gevinster av å øke sitt fysiske aktivitetsnivå. Samtidig ser vi at dagens samfunn inviterer til og er i stadig større grad preget av fysisk passivitet. I The World Health Report 2002 slås det fast at fysisk inaktivitet er i ferd med å bli fremtidens store helseproblem. I følge Klasson – Heggebø og Anderssen (2003) er dagens barn og unge mindre fysisk aktive og i dårligere fysisk form enn for få tiår tilbake. Det kan se ut som barn og unge i gjennomsnitt ikke beveger seg nok til å ivareta egen utviklingsprosess. (Säfvenbom 2005) Regelmessig aktivitet virker positivt inn på funksjonelle kvaliteter som motorisk utvikling, muskelstyrke og kondisjon. Når barn og unge er i fysisk aktivitet påvirker det utvikling av fettvev, skjelett, sener, bruske og leddbånd og vil være av betydning for helsen i oppvekstårene og legge grunnlaget for en god fysisk helse i voksen alder. (Meen 2000) Fysisk eller mental funksjonsnedsettelse hos barn kan være en medvirkende årsak til en livslang passiv tilværelse. (Mælhum 2004)

For mennesker med en funksjonsnedsettelse er det treningsmessige aspektet ved fysisk aktivitet viktig for å kompensere eller behandle for funksjonsnedsettelsen. Samtidig handler det å være fysisk aktiv om verdier, livsstil og ønske om sosial tilhørighet. Dette gjelder for alle, men vil være enda viktigere for grupper i befolkningen som i større grad kan oppleve å føle seg isolert. Grunnlaget for et fysisk aktivt liv og god helse legges i stor grad gjennom barne- og ungdomsårene. Allsidig motorisk aktivitet fra tidlig alder vil bidra til en bedret utvikling av fysiske ferdigheter. Barn med funksjonshemming kan

trengte ekstra stimulering og tilrettelegging for å få utnyttet sine ressurser best mulig. (Mælhø 2004)

Gjennom fysisk aktivitet og bedre fysisk form, kan personer med nedsatt funksjonsevne få mer krefter til å klare dagens gjøremål og i tillegg oppleve en aktiv fritid. Det kan være en utfordring å gi et aktivt fritidstilbud til barn og unge med nedsatt funksjonsevne fordi det ofte dreier seg om en gruppe med svært forskjellige utgangspunkt, utviklingsmuligheter og funksjonsnivå. Hos noen er funksjonsevne knyttet til at bevegelsesapparatet er redusert eller skadet. Andre har bevegelsesmønstre intakt, men mangler for eksempel evne til en planlagt, koordinert og målrettet bevegelse. Aktivitetens mål må være å ha det gøy, mestre aktivitetene og ha gode opplevelser. (Mælhø 2004).

Helsedirektoratets anbefaling er at barn og unge i skolealder bør være i aktivitet minimum 60 minutter hver dag. Aktiviteten bør være variert og inkludere aktivitet med både høy og moderat intensitet. (Anderssen m fl. 2008) Det er ikke gjennomført noen kartlegging av aktivitetsnivået i forhold til barn og unge med nedsatt funksjonsevne og derfor vites det relativt lite om deres deltakelse i fysisk aktivitet.

Levekårsundersøkelsene oppgir at personer med funksjonsnedsettelse er langt mindre fysisk aktive enn andre. (Mælhø 2004) I følge rapporten ”Fysisk aktivitet og idrett – en pilotstudie av utviklingshemmedes fysiske aktivitet” er det lite forskningsmessig oppmerksomhet omkring fysisk aktivitet for funksjonshemmede. En av de få norske studier som er gjennomført er Levekårsundersøkelsen 2002 og den viser en sterk nedgang i deltakelsen i fysiske aktiviteter fra 1989 til 2001. (Ingebrigtsen og Aspvik 2009)

I sin *Levekårsundersøkelse av utviklingshemmede ti år etter den norske ansvarsreformen* slår Tøssebro og Lundebø (2002) fast at fritiden er det levekårsområdet som er mest forsømt. Selv om undersøkelsen viser at det finnes eksempler på inkludering i idrettslag og andre organisasjoner er det få tegn på at utviklingshemmede deltar i fritidsaktiviteter som er for folk flest. Og det er færre som deltar i fritidsaktiviteter nå, enn før ansvarsreformen da fritidsaktivitetene også var organisert gjennom institusjonene. Det er de unge, de med høyest funksjonsnivå og de som har støttekontakt som i størst grad

har en aktiv fritid. Fritidsaktivitetene de deltar i er lite annerledes enn tidligere. Det er segregerte og spesielt tilrettelagte fritidsaktivitetene som i hovedsak benyttes. (Tøssebro og Lundeby 2002)

2.4 Opplevelse av mestring

Mestring er et begrep som ofte blir brukt i vanlig dagligtale, og da som om det er et entydig begrep. Mestring er i den sammenhengen å få til noe på egenhånd, beherske en ferdighet eller å lykkes med noe. Mestring i litteraturen er et mer mangfoldig begrep og kan blant annet sees i forhold til det å takle utfordringer, stress, kriser og påkjenninger, for så å komme seg videre på en god måte. Mestring handler om individuelle ressurser som kunnskap, holdninger og tilgang på hjelpemidler, evnen til å utnytte ressursene i mestringsstrategiene er avhengig av de relasjonene individet har. (Heggen 2007)

Mestringsbegrepet kan betraktes fra forskjellige perspektiver og det er forsket på mestring innenfor fagdisipliner som psykologi, psykiatri, sosiologi og pedagogikk.

Når jeg videre benytter begrepet mestring, legger jeg til grunn en forståelse av et utvidet mestringsbegrep som det å mestre på en fritidsarena som fotballaget kan representere. Som en teoretisk ramme og et utgangspunkt vil jeg bruke Sommerschild's modell for mestringsvilkår. Mestringsbegrepet kan i følge Sommerschild (1998) skape en forestilling om at målet er det vellykkede individ – en ”vinner”. Slik kan mestringsbegrepet gi uheldige assosiasjoner til det å prestere og stå i kontrast til hennes intensjon med bruk av begrepet. Sommerschild har sin bakgrunn innefor arbeid i barnepsykiatrien og hennes utgangspunkt er:

...at et mestringsperspektiv i større grad enn et sykdomsperspektiv kan lede hjelperen til å få øye på nye muligheter og ubrukte sider hos de hjelpesøkende og deres omgivelser. Da blir *mestring som mulighet* et uttrykk for den fortrøstningsfulle idé ar det til hver person er knyttet egne sett av mestringspotensialer, og at denne idé i seg selv er nøkkelen som låser oppfor disse mulighetene. (Sommerschild, 1998:22)

Sommerschild ble i sitt arbeid inspirert av gjesteprofessor Lester Libo fra New Mexico, som mente at det viktigste var å hjelpe folk til å mestre sine egne liv. For å oppnå denne mestringen var det to hovedkomponenter som skulle styrkes: **tilhørighet** og **kompetanse**. (closeness and competence). På bakgrunn av Libos skisse utviklet Sommerschild en modell for mestringsvilkår. Her beskriver hun hvordan **tilhørighet**

og **kompetanse** er to hovedområder som fører til egenverd og videre til motstandskraft. Innenfor hvert hovedområde er det beskrevet ulike forutsetninger. I forhold til tilhørighet, er det en viktig forutsetning å ha minst én nær fortrolig som en grunnleggende ressurs gjennom livsløpet. Det går et markert skille mellom én nær person og ingen nære personer. Den andre forutsetningen er det å ha en forankring i en familie eller andre stabile nære personer. Noe som gir en opplevelse av tilhørighet, bekreftelse på egen verdi og forutsigbarhet i hverdagen. Den tredje forutsetningen for tilhørighet er nettverket som omfatter familiens omgangskrets, og barnets kontakter i barnhage, skole og fritidstilbud. Nettverket gir støtte og fellesskap og styrker barnets evne og mulighet til å ta inn over seg fellesskapets normer og verdier.

Kompetanse utgjør det andre hovedområdet i Sommerschields modell for mestringens vilkår. Innenfor hovedområde kompetanse, beskrives den første forutsetningen som det å kunne noe. De neste tre forutsetningene er å få være til nytte, få og ta ansvar og utfolde nestekjærlighet. Den siste forutsetningen er knyttet til det å møte og mestre motgang. Denne forutsetningen bygger på Antonovskys (1996) tre grunnleggende elementer for opplevelse av sammenheng. (Sense of Coherence). Disse tre elementene er; å kunne forstå situasjonen, å ha tro på at vi kan finne fram til løsninger og å finne god mening i å forsøke på det. I følge Antonovsky er opplevelsen av sammenheng avgjørende for hvordan vi greier oss. Når alle forutsetningene, som modellen for mestringens vilkår skisserer er oppfylt, gir det en grobunn for en god opplevelse av egenverd. Der hvor forutsetningene ikke er oppfylt, kan modellen gi retning til hvordan man best kan gå inn å styrke sterke sider og supplere det utilstrekkelige. En grunnfestet opplevelse av egenverd vil gi en motstandskraft i møte med livets utfordringer. (ibid)

3.0 Valg av metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for mitt valg av metode. For å belyse problemstillingen i masteroppgaven har jeg anvendt et kvalitativt forskningsdesign med en fenomenologisk tilnærming. Dette er valgt fordi er begrunnet i at det er intervjupersonens opplevelser og erfaringer som det fokuseres på i undersøkelsen. Valg av metode styres av undersøkelsens formål, problemstilling og type data som skal innhentes. Kvalitativ metode vil i dette tilfelle være best egnet til å gi meg svar på problemstillingen som ligger til grunn for undersøkelsen. Kvalitative studier er egnet for å beskrive karaktertrekk og egenskaper ved de fenomener som skal studeres. (Olsson og

Sørensen 2006) En fenomenologisk tilnærming forutsetter slik jeg ser det en induktiv tilnærming til det som skal studeres. En induktiv tilnærming innebærer at forskeren samler inn empiri uten å ha for mange fastsatte antagelser på forhånd.

Datasamlingsfasen starter tidlig i prosessen, og hoveddelen av arbeidet foregår etter at dataene er samlet inn. Idealet i en induktiv tilnærming er at jeg som forsker har et åpent sinn. Kritikken mot en induktiv metode er at det er naivt å tro at mennesker kan gå ut i verden med et åpent sinn. Vi bærer alle med oss vår egen historie og vår forforståelse. En forventning til intervjueren som ekspert på intervjuemnet, kan dermed stå i kontrast til en induktiv tilnærming. (Jacobsen 2005, Kvale 2001)

3.1 Kvalitativ metode

Kvalitative studier søker kunnskap med bakgrunn i forståelsen av at et hvert menneske er unikt. Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden fra intervjupersonens side. Det er ett mål er å få frem betydningen av menneskers opplevelser og erfaringer og avdekke deres opplevelser av verden forut for vitenskaplige forklaringer. Gjennom den ansiktsnære samtalen kommer intervjupersonens opplevelser og erfaringer til syne.

(Kvale 2001)Kvalitative studier kjennetegnes av et ønske om å skape en større forståelse for livsverdenen hos en person eller en gruppe personer. Kvalitativ forskning forholder seg ofte til ustrukturerte problemstillinger der ulike forslag, tanker og ideer utdypes og en teori kan vokse fram. Resultatene refererer seg til spesifikke tidspunkter, fenomener og miljøer. Det framkommer et stort antall variabler på et lite antall personer. (Kvale 2001)

Ingen undersøkelse kan gi et fullgodt bilde av virkeligheten. Ved å bruke flere innfallsvinkler for innhenting av data kan jeg muligens oppnå et mer nyansert og helhetlig bilde. Metodene kan utfylle hverandre, kontrollere hverandre og kontrastere hverandre. (Olsson og Sørensen 2006)

3.2 Fenomenologi som vitenskapsteoretisk tilnærming

Fenomenologisk forskning forholder seg til unike personer, og ikke til anonyme individer. Samtlige mennesker er sosialiserte bærere av kulturelt utformet forståelseshorisonter. Levd erfaring er utgangspunkt og endestasjon for fenomenologisk forskning. Det er mulig å synliggjøre menneskelig liv for hverandre på en dyptfavnende måte gjennom verbal dialog. (Sandell 2004)

Fenomenologien studerer livsverden og vektlegger menneskets levde erfaringer og opplevelser sett fra et innenfra perspektiv. (Hedelin 2001) Et fenomenologisk perspektiv forsøker å trenge under overflaten for å gjøre det usynlige synlig. Fokuset er den enkelte persons beskrivelse av det opplevde fenomen og studerer det subjektive uttrykket for en persons opplevelser og erfaringer. (Olsson og Sørensen 2006)

Livsverden beskrives av Bengtsson(2001) som:

Den konkret erfarbara verklighet som vi daglig lever våra liv i och tar för givet i alla våra aktiviteter. Som sådan utgör livsvärlden en förutsetning för alla empiriska teorier och för all vetenskaplig verksamhet (Bengtsson 2001)

Det fenomenologiske perspektivet er åpent for intervjupersonens erfaringer, fremhever presise beskrivelser og søker etter beskrivelsens sentrale betydning. I et fenomenologisk perspektiv søkes det å se bort fra forskerens forhåndkunnskaper. (Kvale2001)

En åpen fenomenologiske måte å tilnærme seg intervjuet på er beskrevet av Spradley (1979) gjengitt i Kvale:

Jeg ønsker å forstå verden fra ditt ståsted. Jeg vil vite det du vet, på din måte. Jeg ønsker å forstå betydningen av dine opplevelser, være i ditt sted, føle det du føler, og forklare ting slik du forklarer dem. Vil du være læreren min og hjelpe meg med det? (Kvale 2001:72)

En fenomenologisk holdning vil si å møte den andre med åpenhet, følsomhet og ydmykhet. Forskeren må ha en etisk ansvarlighet for det erfarte og gjøre bruk av sin intuisjon og refleksjon. Hedelin (2001) beskriver intuisjon og refleksjon som en evne til å oppdage det ”förunderliga i det självklara.” (Hedelin 2001)

Det andre mennesket må få anledning til å fremstå så fordomsfritt og forutsetningsløst for meg som mulig. Dette kan bare skje når jeg forholder meg til den andre åpent, med innlevelse og empati. På den måten kan jeg få tak i det andre menneskets særegenheter og egenart så ubesmittet som mulig av mine egne forhåndstolkninger. (Aadland 2004)

Slik jeg har forstått en fenomenologisk tilnærming til intervjuet, så handler det om å la intervjupersonene fortelle så fritt som mulig i forhold til et fenomen, uten at intervjuerens egen forforståelse får forstyrre.

3.3 Utvalg

Jeg ønsket i denne undersøkelsen å fokusere på et lite utvalg av intervjupersoner som hadde god kjennskap til området og som kunne belyse den valgte problemstillingen. Strategisk utvalg konsentrerer seg om å velge informanter som både kan og vil uttale seg om emner forskeren er interessert i. Det er derfor viktig at informantene har erfaring med det feltet det skal forskes på (Lorensen, 1998). Gjennom gruppeintervju og individuelle intervju har jeg til sammen intervjuet totalt ni personer, derav fire menn og fem kvinner. To av intervjupersonene deltok i den innledende samtalen og ble senere intervjuet individuelt. Jeg har intervjuet nøkkelpersoner som har en nær tilknytning til fotballaget, enten i form av å være med i foreldregruppa, være foresatt, eller personer som har det som sitt arbeidsfelt.

Det utvalget jeg har valgt å intervju vil kun være i stand til å gi informasjon om tema ut fra et utenifraperspektiv. Jeg håper allikevel at de data jeg har innhentet vil belyse temaet tilstrekkelig. Det ideelle ville vært å intervju deltagerne på fotballaget og fått et innenifraperspektiv, det har jeg likevel valgt å ikke gjøre. Min begrunnelse for det er at det i følge *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi*, er mange utfordringer knyttet til forskning som involverer barn og utsatte grupper. Å gjennomføre et forskningsprosjekt der disse gruppene intervjues, forutsetter at forskeren har tilstrekkelig kunnskap. Dette for å tilpasse metode og innhold til de som skal delta. Den kunnskapen har jeg ikke. Videre vil utsatte og svakstilte grupper ikke alltid være rustet til beskytte sine interesser overfor den som forsker. (NESH 2006)

3.4 Det kvalitative forskningsintervju

Kvalitative undersøkelser har til hensikt å avdekke intervjupersonenes egne oppfatninger, meninger, opplevelser og tenkemåte. Dette er avhengig av at deltakerne får komme til orde på en måte som gjør at de kan formidle sine tanker så korrekt og upåvirket som mulig. (Aadland 2004)

Forskningsintervjuet beskrives som en mellommenneskelig situasjon, en samtale, mellom to partnere om et tema av felles interesse. Det er en bestemt form for menneskelig interaksjon hvor kunnskapen framkommer gjennom dialog. (Kvale 2001: 73)

Jeg har valgt og ikke utarbeide en detaljert intervjuguide for intervjuene. Ut fra en fenomenologisk tilnærming til det kvalitative intervjuet, ville en detaljert intervjuguide blitt for styrende i forhold til intensjonen om at intervjupersonene skulle fortelle fritt om et fenomen. Rammeverket som ga grunnlag for intervjuene er de tre områdene/ temaene som kom fram under den innledende samtalen (se pkt. 3.5.1) I intervjuene la jeg vekt på å stille utdypende og oppklarende spørsmål underveis.

3.4.1 En narrativ tilnærming til forskningsintervjuet.

Gjennom foreldrenes og de andre intervjupersonenes fortellinger ønsket jeg å utforske på hvilken måte deltagelse i fotballaget hadde påvirket barna og ungdommenes livssituasjon. Den frie fortellingen kan bidra til å få fram det nære og det personlige. Et menneskes fortelling blir alltid fortalt av noen til noen, den blir fortalt i en spesiell situasjon og i en bestemt kontekst. Den fortalte historien blir skapt i en kontekst, i en sammenheng av tid, sted og rom. Intervjupersonene er ekspert på sin historie. Som intervjuer må jeg vise en ydmyk holdning hvor jeg anerkjenner intervjupersonens opplevelser, erfaringer og kunnskap. En gunstig innfallsvinkel til det narrative intervju er spørsmål som: ”Kan du fortell om...?” og ”Kan du fortell mer om...?” (Kvale 2001) Et avsluttende spørsmål i alle intervjuene var om intervjupersonen(e) hadde mer å tilføye og i de fleste tilfellene har de da kommet med flere utsagn, en oppsummering eller en utdypet sentrale ting.

3.5 Gjennomføring av undersøkelsen.

I februar 2009 sendte jeg prosjektskissen for masteroppgaven til en ansatt i bydelen, med ansvar for å et koordinere tilbudet til barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Jeg ønsket å undersøke mulighetene for å søke tilgang til feltet og for å få en godkjenning for å iverksette undersøkelsen. På den måten ble undersøkelsen forankret i den gjeldene kommune. I mars sendte jeg et brev til koordinator i kommunen med en forespørsel til foreldregruppa i fotballaget om de kunne delta i undersøkelsen. I brevet ble ideen og målsetningen for prosjektet kort beskrevet, samt metode for innhenting av data. Koordinator i bydelen videresendte brevet til leder i foreldregruppa sammen med en sin egen anbefaling av prosjektet. Koordinator i bydelen har vært en døråpner for å få gjennomført undersøkelsen. Førstekontakten med foreldregruppa ble også opprettet med hjelp fra koordinator i bydelen.(vedlegg 1 og 2)

3.5.1 Det innledende møte.

Det innledende møtet fant sted senere i mars 2009. Tilstede var representant fra foreldregruppa, fotballagets trener, koordinator fra kommunen og student. Formålet med møtet var å få et innblikk i hvordan fotballaget fungerer, oppbygning og historikk. Ut fra en fenomenologisk tilnærming var min bestilling til de tilstedeværende åpen. Etter en presentasjon av meg og prosjektet var inngangsspørsmålet; **Kan du/ dere fortelle om fotballaget?**

Gjennom samtalen utkrystalliserte det seg tre områder som jeg ønsket å belyse i masteroppgaven:

- Hvilken betydning har det for spillerne å delta i fotballaget?
- Fotballaget som møteplass og sosial arena for spillerne
- Foreldresamarbeid som uformelt nettverk

Disse områdene danner utgangspunktet for forskningsspørsmålene og ga et grunnlag for de intervjuene som senere ble foretatt. Den videre framgangsmåten for innhenting av data ble også planlagt på dette innledende møtet.

Underveis i samtalen tok jeg notater. Med utgangspunkt i disse skrev jeg et notat som sendt til deltagerne på møtet. Jeg ønsket å få respons på om dette var det vi hadde snakket om på møtet.

3.5.2 Gruppeintervju med fotballagets foreldregruppe.

Jeg ønsket å gjennomføre et gruppeintervju med foreldregruppa for å belyse så mange sider av fenomenet som mulig. Slik jeg ser det gir et gruppeintervju deltagerne større mulighet til selv å definere hva som er viktig å formidle. Deltagerne kan få en større innflytelse i form av det å være mange og maktforholdet mellom intervjuer og intervjupersoner blir annerledes enn ved individuelle intervjuer.

I et gruppeintervju intervjues en gruppe mennesker samtidig. Intervjueren opptrer som en ordstyrer. Intensjonen er at medlemmene i gruppen ikke bare svarer på spørsmål fra intervjueren, men også selv kan stille spørsmål og svare hverandre på spørsmål fra dem. Et gruppeintervju er et godt hjelpemiddel når det er et relativt avgrenset tema som skal diskuteres. Gruppeintervjuet er hensiktsmessig når målet er å få fram personers erfaring

og opplevelser knyttet til et spesielt forhold. Et gruppeintervju kan sette i gang en tankeprosess og refleksjon, og den enkelte kan bearbeide egne opplevelser og erfaringer. Gruppeintervjuet kan dermed være hensiktsmessig når det gjelder å utvikle og avklare den enkeltes persons erfaring. Gjennom samtale med andre i lignende situasjon kan deltakerne oppdage nye ting, få nye perspektiver og utvikle meninger underveis i prosessen. (Jacobsen 2005) I tråd med en fenomenologisk tilnærming var mitt mål å ha en åpen tilnærming som intervjuer. Jeg ønsket å få fram så mange innspill og nyanser som mulig for å belyse de valgte tema.

I slutten av april gjennomførte jeg et gruppeintervju med foreldregruppa i fotballaget. Det var leder av foreldregruppa som foretok forespørselen om foreldregruppa ville delta i intervjuet. Tidspunktet ble avtalt i forkant av et allerede planlagt møte i foreldregruppa. På forhånd hadde foreldregruppa fått tilsendt de aktuelle temaene for intervjuet, samt spørsmål om innspill om andre områder foreldregruppa fant relevante. Skjema for samtykkeerklæring ble undertegnet av deltagerne i gruppeintervjuet. (vedlegg 3)

Gruppeintervjuet fant sted i et møtelokale som en av foreldrene hadde tilgang til. I forkant av intervjuet poengterte jeg på nytt at deltagelse var frivillig, at deltakerne kunne trekke underveis i prosessen og at intervjuet ville fremstå avidentifisert.. Intervjuet varte i overkant av en time. Min rolle som intervjuer var å igangsette samtalen og igjen minnet jeg om de tre områdene jeg ønsket at samtalen skulle omhandle. Intervjupersonene hadde mye å fortelle og samtalen var selvdreven av deltagerne i gruppen. Det var ikke behov for at jeg skulle styre samtalen. Jeg stilte noen få oppklarende spørsmål og i noen tilfeller ba jeg om en utdyping av det som ble formidlet. Deltagerne var tydelig engasjert i temaene som samtalen omhandlet. Avslutningsvis spurte jeg den enkelte deltager om han/hun hadde noe mer å tilføye. Etter avtale ble gruppeintervjuet tatt opp analogt på lyd og senere transkribert.

3.5.3 Individuelle intervjuer.

Individuelle intervju kjennetegnes ved at intervjuer og intervjuperson samtaler sammen som i en dialog. Dataene som samles inn kommer i form av ord, setninger og fortellinger. Åpne individuelle intervjuer er hensiktsmessig for å få fram enkeltindividers nyanserte fortolkning av et fenomen. Flere intervjuer med ulike

personer gir en samling med individuelle synspunkter, og gir ikke nødvendigvis et helhetsbilde. (Jacobsen 2005) Individuelle intervjuer har jeg gjennomført med hovedtreneren for fotballaget. Han har treneroppgaven som en del av sitt arbeid i bydelen. Jeg har også foretatt et individuelt intervju med den ansatte i bydelen som har ansvar for koordineringen mellom fotballaget og bydelen. Rammene for intervjuene ble avtalt på det innledende møtet, hvor begge disse var til stede. I forkant av de individuelle intervjuene hadde intervjupersonene fått tilsendt et notat fra det innledende møtet. Her var de tre områdene som danner grunnlaget for undersøkelsen skissert. Under de individuelle intervjuene ble det etter avtale gjort analoge lydopptak, som senere ble transkribert.

Inngangsspørsmålet for intervjuet med koordinator var:

Kan du fortelle om hva som er grunnen til at dere som kommunedel har en aktiv rolle i forhold til fotballaget?

Inngangsspørsmålet for intervjuet med hovedtrener var:

Hvordan vil du beskrive fotballaget du er trener for og hvordan ser du din rolle?

3.5.4 Intervju på sidelinja.

Jeg har gjennomført to mer uformelle intervjuer på sidelinja med tre tilfeldig valgte foresatte. Samtalen fant sted mens spillerne var på trening. Hensikten med disse samtalene har vært å få fram de foresattes fortellinger om opplevelser og erfaringer som deres barn og unge har hatt relatert til deltagelse i fotballaget. Fra disse intervjuene skrev jeg notater underveis. Det opplevdes komplisert å være den som var ansvarlig for framdriften i intervjuet og samtidig være den som skrev. Sidelinja var en naturlig møteplass for gjennomføring av intervjuet.

Det første intervjuet ble foretatt tidlig i datasamlingsprosessen. Jeg spurte selv den foresatte om hun kunne fortelle om ”sin spiller” og si noe om hans opplevelse av å være spiller på fotballaget.

Det andre intervjuet ble gjennomført sent i datasamlingsprosessen og er det siste intervjuet jeg gjennomførte totalt To foresatte ble intervjuet samtidig. En etnisk norsk foresatt og en med en annen etnisk bakgrunn deltok i samtalen. Det var en representant for foreldregruppa som initierte dette intervjuet. Jeg var spent på om det ville være en

forskjell på dataene ut fra intervjupersonenes etniske bakgrunn. Det jeg erfarte var at opplevelsene som ble formidlet var veldig like. De to foresatte bekreftet hverandres fortelling.

Dette siste intervjuet jeg gjennomførte bekreftet og samsvarte med innholdet i de tidligere intervjuene jeg hadde foretatt. De dataene som her ble formidlet lignet på de data jeg hadde fra før. Metthetspunktet er nådd når nye intervjuer ikke tilfører nye elementer eller nye perspektiver på tema. (Jacobsen 2005)

3.6 Analyse av data

I analysen av materialet var jeg opptatt av å få frem deltagerne sin fortelling og stemme.

Transkripsjon innebærer en oversetning fra det muntlige språket til et skriftlig språk som gjør det bedre egnet for analyse. Når datamaterialet struktureres i tekstform blir det mer oversiktlig og struktureringen er i seg selv en begynnelse på analysen.¹

Gjennom arbeidet med transkribering var jeg bevisst på mitt ansvar for å ivareta og være tro mot foreldrenes stemme. ”Ord i skrift fungerer annerledes i mange sammenhenger enn det talte ord” (Lundstøl 1999:48) Jeg transkriberte selv de tre intervjuene jeg hadde lagret analogt, i to omganger. Først skrev jeg intervjuene for hånd, for så å skrive dem om igjen på datamaskin. Dette var en tidkrevende prosess som ga meg en god kjennskap til selve innholdet i intervjuene. Fokuset var på det som ble formidlet verbalt i samtalen, og intervjuene ble derfor transkribert ordrett uten å legge vekt på tonefall, pauser og kroppsspråk. I arbeidet med transkriberingen kan det gjøres tolkningsfeil selv om man bestreber seg på å være så nøyaktig som mulig.

I bearbeidelsen av datamaterialet hadde jeg et fenomenologisk tilnærming for analysen. Jeg ønsket å synliggjøre intervjupersonenes livsverden, deres egne opplevelser og forståelse i forhold til temaer som lå til grunn for intervjuene. (Kvale2001) Gjennom en grundig bearbeiding av intervjuene kom jeg fram til hovedstrukturer og sentrale tema. For å bearbeide og systematisere datamaterialet i undersøkelsen på en måte hvor jeg i størst mulig grad er tro mot intervjupersonenes stemme har jeg valgt å følge Kvales (2006) tilnæringsmåte for meningsanalyse gjennom tre trinn: meningskodning, meningsfortetting, og narrativ strukturering. (Kvale og Brinkman 2006)

Første trinn i prosessen var en gjennomlesing av teksten for å danne meg et samlet hovedinntrykk av innholdet. Videre kodet jeg teksten ved å knytte nøkkelord eller tema til tekstavsnitt for senere å identifisere utsagnene. Kodingen var datastyrt, det vil si at kodene ble utviklet som et resultat av datamaterialet som forelå. For å skape en oversikt over hva intervjupersonene sa, samlet jeg tekstavsnitt fra de forskjellige intervjuene etter naturlige meningsenheter og sentrale tema. Dette ga utgangspunkt for kategorisering av intervjuene. (Kvale 2001, Kvale og Brinkman 2006) Kategoriene i analysen er først og fremst basert på beskrivelsene i datamaterialet. Videre er kategoriene og begrepene sett i sammenheng med allerede eksisterende teorier eller begreper. (Ryen 2002)

Andre trinn var en meningsfortetting som førte til en tekstreduksjon.

Intervjupersonenes uttalelser ble forkortet og gjengitt med færre ord, uten at den umiddelbare mening i det som ble formidlet gikk tapt. Meningsfortetting kan være en hjelp til å analysere lange og komplekse intervjuetekster. Meningsfortettingen i min analyse er gjort ved at jeg har prøvd å skille det vesentlige fra det uvesentlige, og det er fjernet tekst etter transkriberingen som ikke er av betydning for problemstillingen. Setninger og overflødige ord som ikke gir mening er fjernet. For å vurdere hvorvidt tekst kunne utelates, spurte jeg meg selv om hva som kunne være grunnen til at intervjupersonene ønsket å formidle det de gjorde, og om det ville være viktig for undersøkelsen å ta det med. I denne delen av arbeidet med teksten har jeg også lagt til ord som ikke endrer den opprinnelige meningen i teksten for å kunne presentere teksten i hele setninger. Dette ut fra et ønske om å ivareta den opprinnelige, levende ansikt - til - ansikt - samtalen, og for å øke leservennligheten i presentasjon av analysen. (ibid)

Tredje trinn: En intervjuanalyse kan betraktes som en fortelling. En narrativ tilnærming til analyse av det som blir sagt kan føre til at nye historier blir fortalt. Narrativ strukturering av analysen er en metode som vanligvis reduserer intervjueteksten. Gjennom fortetting og rekonstruksjon av de mange småfortellingene som ble fortalt i intervjuene har jeg forsøkt å organisere teksten ved å skape sammenhengende historier. I følge Kvale (2001) kan man i løpet av analysen variere mellom å være en fortellerfinder som leter etter fortellingene i teksten og en fortellerskaper som setter hendelsene sammen i en sammenheng. Dette åpner for nye horisonter og forståelsesmåter. I oppgavens analysedel presenterer jeg resultatene ut fra en narrativ

tilnærming. Jeg har også valgt å ta med noen fortellinger, slik de ble fortalt, for å illustrere og underbygge betydningen av fotballaget.

I arbeidet med teksten fra transkripsjon til analyse har jeg gjentatte ganger beveget meg fram og tilbake mellom analysetrinnene, transkripsjon, notater og lydopptak. Dette danner et godt grunnlag for neste steg i oppgaven som var presentasjon av funn. Ved å gjennomgå tekstmaterialet flere ganger ble innholdet godt kjent og nye nyanser og sammenhenger i materialet ble avdekket. En utfordring har vært å framstille foreldrenes fortelling slik at leseren får en opplevelse av hva foreldrene formidlet.

3.7 Reliabilitet, validitet, og generaliserbarhet.

Verifisering av kunnskap er et tema som ofte blir diskutert innenfor samfunnsvitenskapelig forskning, og forholder seg da til intervjufunnenes reliabilitet, validitet og generaliserbarhet. Funnenes reliabilitet omhandler hvor pålitelige resultatene er, og viser forskningsresultatenes konsistens og troverdighet. Validitet viser styrken og gyldigheten i et utsagn, og innebærer i en videre forstand om undersøkelsen virkelig undersøker det den har hatt til hensikt å gjøre. Valideringsarbeidet bør ikke avgrenses til et visst stadium av undersøkelsen, men gjennomsyrrer hele forskningsprosessen. Med generaliserbarhet forstås hvorvidt resultater i en situasjon kan overføres til en annen lignende situasjon. (Kvale og Brinkman 2006)

”Valideringen er avhengig av den håndverksmessige kvaliteten på undersøkelsen, hvor funnene kontinuerlig sjekkes, utspørres og tolkes teoretisk.” (Kvale 2001:167).

De valgte tema for undersøkelsen og forskningsspørsmålene som ligger til grunn for intervjuene, er utarbeidet som følge av en samtale med fagfelt, representant for foreldre og trener. Jeg søkt å kvalitetssikre validiteten i undersøkelsen, ved å forankre spørsmålene i forskningsfeltet. I gjennomføringsfasen har jeg søkt å ivareta validiteten gjennom måten intervjuene er arrangert på, ved å trygge informantene gjennom egen væremåte, sørge for tid til samtalene, og ved å være bevisst min egen rolle og påvirkningskraft som intervjuer. I intervjuene er det vektlagt at intervjupersonene i størst mulig grad skal fortelle fritt. Kvalitative forskningsintervju kritiseres med hensyn til at funnene ikke er valide, fordi det ikke vites om intervjupersonene forteller den hele og fulle sannheten. (Kvale og Brinkman 2006) Mine forskningsspørsmål søker å utforske intervjupersonenes egne opplevelser og erfaringer, og det vil være umulig og

uetisk å overprøve deres opplevelse av virkeligheten. Underveis i intervjuene har jeg sjekket ut om jeg hadde forstått informantens svar og informanten mine spørsmål. Validiteten vil avhenge i hvilken grad intervjueren har forstått det som blir sagt, på den måten intervjupersonene har ment det.

Reliabilitet henviser til forskningens pålitelighet og konsistens, og om undersøkelsen kan etterprøves av andre forskere og på andre tidspunkt, ved hjelp av samme metode. (Kvale og Brinkman 2006) I forhold til bearbeiding av intervjuene er reliabiliteten søkt ivaretatt gjennom hvordan jeg har utført transkribering og analysert datamaterialet. Reliabiliteten ved transkribering er ivaretatt gjennom å lytte og høre på samme uttalelse flere ganger ved nedskrivning og alle intervjuene ble ordrett skrevet ned. Selv om transkriberingen gjøres så nøyaktig som mulig kan det oppstå tolkningsfeil. Der jeg har tatt notater underveis i intervjusituasjonen er det en større sjanse for at reliabiliteten er svekket. Intervjupersonene har ikke fått muligheten til på forhånd lese intervjumaterialet mitt, en gjennomlesning ville muligens kvalitetssikret dataene. Samtidig som en slik gjennomlesning er tidkrevende og kunne medført en belastning for intervjupersonene. (Kvale 2001) Reliabiliteten ved analysearbeidet er søkt ivaretatt gjennom hvordan datamaterialet er bearbeidet, og gjennomført ved en systematisk bruk av meningsfortetting, meningskategorisering og narrativ framstilling som fremgangsmåte.

Generaliserbarhet er hvorvidt resultater i en situasjon kan overføres til andre situasjoner (Kvale og Brinkman 2006). Jeg har gjennomført en undersøkelse knyttet til en relativt liten enhet og utvalget av intervjupersoner er begrenset. Intervjupersonenes fortellinger om egne erfaringer og opplevelser kan gi viktig kunnskap, åpne for nye perspektiv og handlingsalternativer og bidra til gjenkjennelse hos andre som står i lignende arbeid. Generaliserbarhet i forhold til resultater og funn er knyttet til hvorvidt erfaringer og opplevelser i en situasjon, kan ha en overføringsverdi lignende situasjoner og med andre mennesker.

"I følge postmodernismen er både søken etter universell kunnskap og troen på det individuelle og unike, byttet ut med en vektlegging på kunnskapens mangfold og kontekstavhengighet. Dette betyr bevegelse fra generalisering til kontekstualisering" (Kvale 2001:161).

Verifisering av undersøkelsen er når intervjufunnenes validitet, reliabilitet og generaliserbarhet er undersøkt. (Kvale og Brinkman 2006) Slik jeg ser det forekommer en verifisering av funn når et intervju bekrefter innholdet i andre gjennomførte intervjuer, og nye intervju ikke tilfører datamaterialet nye elementer. Verifisering av funn kan også sees i forhold til at jeg var tilstede og observerte fotballaget på tre treninger. Det jeg her fikk se og oppleve, bekreftet de fortellingene som var blitt fortalt i de gjennomførte intervjuene.

3.8 Etske overveininger

Forskningsetiske retningslinjer vektlegger tre områder som må ivaretaes innenfor den kvalitative forskningen. Det legges vekt på krav om informert samtykke, krav om konfidensialitet og krav om å tilbakeføre resultatene av forskningen. (NESH 2006). Forskningsprosjekter som inkluderer personer krever et informert og fritt samtykke fra deltagerne. (Kvale 2001) Intervjupersonene har til enhver tid rett til å avbryte sin deltakelse, uten at det får negative konsekvenser for dem. Deltagelse i undersøkelsen bygger på informert samtykke. Deltagerne ble informert skriftlig og muntlig i forkant av undersøkelsen om hensikten med undersøkelsen og tidsrammen for gruppeintervjuene. De ble også informert om at de når som helst, og uten begrunnelse, kunne avbryte sin deltakelse i prosjektet. Data som framkom i intervjuene har blitt behandlet konfidensielt og alle direkte personidentifiserbare opplysninger i intervjuene ble fjernet ved utskrift av opptakene. Noen av uttalelsene ble i analyseprosessen omskrevet for å ivareta intervjupersonenes konfidensialitet. I analysedelen er intervjupersonenes utsagn presentert samlet. På den måten er det vanskeligere å skille ut og gjenkjenne den enkeltes utsagn. Navn på personer, fotballag og kommune er anonymisert og det er brukt fiktive navn i fortellingene. (Kvale 2001, NESH 2006) Som forsker har jeg en forpliktelse overfor fagfeltet og intervjupersonene og tilbakeføre funn og resultater fra undersøkelsen. Når masteroppgaven er ferdigstilt vil den bli oversendt til intervjupersonene og fagfeltet. (NESH 2006).

I møte med menneskene jeg skal intervjuer må jeg være bevisst på at det oppstår et asymmetrisk maktforhold. Vi møtes som likeverdige mennesker, men samtalen i et forskningsintervju er ikke en gjensidig form for samhandling mellom to likeverdige parter. Intervjueren definerer situasjonen, presenterer samtaletemaene og styrer intervjuet. (Kvale 2001) Respekten for den andres ståsted er fundamentet i alle

menneskelige møter. ”Den enkelt har aldri med et annet menneske at gjøre uten at han holder noget af dets liv i sin hånd” sier Løgstrup (1956: 25). Han beskriver kommunikasjon som en bevegelse mellom naturlig tillit, utleverthet og blottstillelse på den ene siden, og makt og moralsk ansvar på den andre siden. Dette er et viktig aspekt å ha med i møte med den andre og intervjusituasjonen.

I forkant av undersøkelsen var jeg telefonisk i kontakt med NSD for å avklare om jeg måtte søke tillatelse fra NSD for å gjennomføre prosjektet. Ut fra samtale ble det klargjort at prosjektet ikke var meldepliktig så lenge det ikke inneholdt personopplysninger, variabler som kunne gjenkjennes og at lydopptak ble gjort analogt. (Samtale 1. mars.)

3.9 Metodekritikk

Alle valg som foretas impliserer at noe annet velges bort. I metodekapittelet har jeg gjort rede for hvilke metodiske valg jeg har foretatt. Det være seg i forhold til valg av metode, valg av intervjupersoner, gjennomføring av intervjuene og analyse av datamaterialet.

Ved å velge kvalitativ metode og en fenomenologisk tilnærming åpnes det for at intervjupersonene i stor grad legger føringer for hva som er relevant å bringe inn i undersøkelsen. Det førte til at det ble innhentet mye informasjon om mange temaer. Noe som det ut fra studiens omfang ikke lot seg gjøre å bearbeide på en grundig måte. Samtidig ønsket jeg å være tro mot det intervjupersonene formidlet og dermed kunne jeg ikke utelate sentrale områder i forhold til problemstillingen. En annen metodisk tilnærming ville gitt en større mulighet for å styre samtalen ut fra en presis intervjuguide. Det ville muligens ført til at det hadde framkommet andre og mer presise data. Egen forforståelse og kunnskap om det som skal undersøkes vil påvirke hva som vektlegges i intervjuene. Før undersøkelsen ble iverksatt, var jeg ikke i besittelse av mye erfaring og kunnskap om fotball, ei heller ikke om barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Dette gjorde at jeg kunne møte intervjupersonene fordomsfritt. Samtidig ser jeg at en større teoretisk forhåndskunnskap ville økt presiseringsnivå i intervjuene. Ved å ha en mer presis intervjuguide ville jeg kanskje ha vunnet noe, men slik jeg ser det kunne det også begrenset intervjupersonenes mulighet til selv å formidle det de så som relevant

Undersøkelsen forholder seg kun til intervjupersoner som har et utenifraperspektiv, ved å intervju deltagerne på fotballaget ville det gitt et innenifraperspektiv som kunne styrket relevansen av undersøkelsen.

4.0 Analyse og presentasjon av funn

I dette kapittelet presenteres det empiriske materialet som fremkom gjennom intervjuene. For at intervjupersonene stemme skal høres, og at deres opplevelser og erfaringer skal komme fram har jeg valgt å presentere relativt mye av fortellingene i sammenhengende tekst. Engasjementet som ble vist når intervjupersonene fortalte om erfaringer fra fotballaget imponerte og gjorde inntrykk på meg. Det var inspirerende å få møte disse menneskene som hadde en så stor tro på det de var med å utføre.

4.1 Om fotballaget

Hovedpoenget med dette tilbudet er at barna skal ha det godt – og prestere selv! Delta som et lag der målet ikke nødvendigvis er å vinne. Det vises mye spilleglede og fotballaget er et lag i utvikling. Spillerne forstår i dag mye mer av spillet og spillets regler. Det er et bredt sammensatt lag. I dag er det pluss- minus tjue aktive spiller i alderen ti til førti år som møter på trening. Det siste halve året er det også kommet noen jenter med på laget. Det har lenge vært et savn og et ønske om å få med flere jenter. Laget trener en gang i uka i tillegg til fotballkamper og cuper. Det er ingen formelle diagnosekriterier for å delta på fotballaget. *”Men alle har nok en eller annen diagnose og er i kontakt med hjelpeapparatet”*. Spillerne har en varierende grad av funksjonsevne. Som det ble sagt i et intervju: *Spillerne er ikke like - men likeverdige!* Flere etniske grupper er representert på fotballaget, noe som i følge intervjupersonene gjenspeiler byens befolkning.

Laget ble startet for ti år siden med barn og unge fra bydelen. Kontakten med en større fotballorganisasjon ble opprettet for ca 9 år siden. Fotballaget drives i dag som et samarbeid mellom en engasjert og aktiv foreldregruppe, en bydel, og en fotballorganisasjon. Fotballaget rekrutterer spillere fra forskjellige bydeler. De involverte bydelene betaler, for den enkelte spilleren, en fastsatt sum for å avlønne trenere. Spillerne betaler for medlemskap til fotballklubben på lik linje med andre i den ordinære breddefotballen. Fotballklubben bidrar med navnet sitt, utstyr, drakter og fri adgang til A-lagets hjemmekamper. Bydelen har et koordinerende ansvar. Bydelen

ansetter og lønner trenere, noe som intervjupersonene mener gir en sikkerhet i forhold til valg av trener/ hjelpetrener og ansettelsesforhold. Trenerne er ansatt i bydelen og har kompetanse både i forhold til fotball og funksjonshemming.

4.2 Hvorfor fotball?

”Våre gutter knytter ikke knuter” var et utsagn som kom fram under gruppeintervjuet av foreldregruppa. Det ble satt i sammenheng med hvilken type aktivitet foreldregruppa så som hensiktsmessig for denne gruppa av barn og unge. Fotballen utgjorde et viktig interessefelleskap. I forhold til interesser og ferdigheter kunne det ikke like gjerne fungert med for eksempel speiding. *Med sitt fysiske handikapp ville de kanskje ikke klart å være med i andre aktiviteter.*

Fotballen er limet. Fotball er samlingspunktet. Det er lettere å få samling rundt en aktivitet som alle er kjent med, det har en pondus og har noe populært i seg. Fotball er selve krumtappen. Hvis ikke vi hadde hatt laget - hva skulle guttene da gjort? Det er ikke så mange steder de opplever at de er så velkomne som på fotballen. Alternativet er å fly på gata eller henge på gatehjørner for ungdomsklubbene blir jo stengt. Tilbud til denne gruppa er en mangelvare.

I et av intervjuene fremheves fotball som en aktivitet som er egnet for mange forskjellige typer mennesker.

Fotball er jo så enkelt. Den kan inkludere ganske mange typer mennesker. Du kan være lang eller kort. Tykk eller smal. Rask eller litt langsommere – det er plass for forskjellige type kropp og typer på et fotballag. Dette fotballag er ekstra inkluderende. På laget er det folk med ulike etnisk opprinnelse, fra forskjellige bydeler, spredt i alder så det er et utrolig spennende lag å følge.

Fotball har en stor plass i mange menneskers bevissthet. Det er en aktivitet som de fleste barn og unge er innom en eller annen gang i løpet av sin oppvekst. Enten gjennom organisert idrett, på skolen eller som en del av det lokale oppvekstmiljø. Koordinatoren

i bydelen sier følgende om grunnen til at bydelen involverer seg i arbeidet og ønsker å tilby fotball som en del av bydelens organisert fritidstilbud:

Jeg tenker at det å spille fotball er velsignet normalt. Det er mange, veldig mange barn og unge som i løpet av sin oppvekst spiller fotball i en eller annen periode, lang eller kort, og jeg tror at det er godt for disse ungene som vi er i kontakt med og som er spillere på fotballaget å få holde på med en aktivitet som er helt normal. De holder på med fotball akkurat som barn og unge i gata og på skolen deres, eller storesøsken, så jeg tror det gir en slags samhörighet med samfunnet forøvrig. De holder på med en aktivitet som har en stor plass i folks bevissthet, i TV - tid og spalteplass. Så fotballen trekker inn mot et inkluderende fellesskap som mange i samfunnet er opptatt av. Det gir en identitet, tenker jeg, det å være fotballspiller og det å være en del av et lag! At det sier noe om de som mennesker, som barn og unge.

4.3 Fotballaget som sosial arena og møteplass

Foreldregruppa tilkjennegir et ønske om å skape en arena der deres barn kan møte andre barn. Som en av intervjupersonene sier: *For det kommer jo ingen og ringer på.*

Fotballaget gir et sosialt fellesskap. Mange av spillerne har behov for å utvide nettverket sitt. Spillerne har nettverk i form av familie og venner, men det finnes også dem som ikke har så stort nettverk, og fotballaget er nesten familien deres. Få nye venner og eventuelle kjærester.

Mange møtes på trening, men legger planer om å gjøre ting sammen etter trening. Å være medlem i fotballaget er et møtepunkt for dem. De utveksler erfaringer sammen og de forteller hverandre hva de gjør. Jeg ser dette som positivt fordi de lærer av hverandre og de yngre ser opp til de store guttene på laget. Her opplever de unge et fellesskap. Det gir en tilhörighet å være med i et lag. Fotballaget er forutsigbart og det er alltid noen voksenpersoner de kan snakke med.

Foreldregruppa ser at det er mange eksempler på at de har tatt på seg en rolle utover det å drive med fotball. Vi voksne er jo på en måte støttekontakter for mange av disse gutta store deler av året. Relativt ofte at noen av gutta ringer utenom trening for å snakke litt om fotball og litt om andre ting. Det er viktig at de har noen voksenpersoner

rundt seg som de kan stole på. En av gutta kommer hver onsdag og spiser middag før trening i hjemmet til en medspiller og hans familie. Han bor for seg selv nå og savner en voksenperson. Han har alltid mye å prate om og spørre om, ikke bare det som gjelder fotball. Gjennom fotballaget har denne gutten bygd seg et nettverk. I starten var han stille og innesluttet, det er han ikke lenger nå!

Treneren for fotballaget sier i intervjuet: *Jeg ser på laget mer som et sosialt nettverk for gutta, mer enn selve fotballen. Jeg merker at de gjør avtaler om å møtes utenom fotballtrening. De går ut sammen og sparker ball sammen. De voksne går ut sammen og jeg blir spurt om å være med. Jeg synes det er veldig hyggelig.*

Treneren beskriver også at han i møte med utøverne har en rolle utover det som gjelder fotball:

Jeg er åpen for dem og jeg er tilgjengelig, ” du har min mobil” – hvis de er for sjenerte til å si noe til andre. De ser meg som en kompis, en storebror som ikke stiller krav. Jeg sier min mening og hva som er best for dem. Jeg er deres trener men også åpen for å ta opp saker. Alltid noen spørsmål før eller etter trening. Det og det kan vi snakke om åpent foran alle – hvis du har et privat problem, kan du ta kontakt med meg. Men hvis det er veldig privat – da blander jeg meg ikke inn. Jeg ser på meg som en kanal som guttene og jentene på fotballaget kan ha åpen og de kan fortelle meg ting. Når de er hjemme har de foreldrene, de er nødt til å ha bolig, avlastning og støttekontakt, men når de melder seg på fotballaget så gjør de det frivillig. Jeg blir spurt om private ting angående sex, kjærlighet og vennskap – blir det for privat sier jeg de kan snakke med foreldre eller de som er på boligen, men det gidder de ikke.

Fotballaget gir et sosialt miljø og et fellesskap som strekker seg utenfor fotballbanen og som i følge intervjupersonene ikke er avhengig av alder:

Jeg tenker på da de bodde sammen på hytter, de lo og smilte, de var sammensveiset uansett om de spilte kort eller gjorde noe annet, de koste seg tenkte jeg. De spiste sammen og alle ville hjelpe til. Lærerikt! Ingen hadde noe krancling seg i mellom. Spesielt når de er ute på turnering så er de veldig sammensveiset har jeg lagt merke til. Når de er på turer ser vi like ofte at 11 åringen og 20 åringen snakker sammen som to på tyve. Selvfølgelig er det situasjoner hvor en ser at det er aldersforskjell. Gutta er

veldig flinke til å ta vare på hverandre, de sitter og spiser matpakka si og snakker om alt mulig. Så miljøet dem i mellom er overraskende bra.

Fotballaget favner spillere i alderen ti til førti år – i forhold til om dette er en utfordring for laget, sier intervjupersonene:

Jeg ser at mange av de eldre prøver å få med seg de yngre. Hjelper de, sånn at de får tak i ballen. Det er viktig. Jeg tror ikke aldersforskjellen i seg selv har så stor betydning. De fysiske forutsetningene har betydning. For 1-2 år siden fikk vi en del nye spillere i 11-12 års alderen. Noen fungerer dårlig rent fysisk. Da er det tøft for dem sammen med gutta på 20 -30 -40 selv om de tar hensyn. Vi har snakka om å dele i to lag, splitte i et eldre og et yngre lag. Men det krever mye, da må det mer være at det blir så mange på treninga at det er vanskelig ut fra antall at det blir trangt i gymsalen og det blir for mange som ser på. Men aldersforskjellen har ingen vesentlig betydning.

Fotballaget har mange minoritetsspråklige spillere og mange opprinnelsesland er representert. *Integrering – mange ser nok på det med integrering som fryktelig vanskelig – for det blir pumpet ut av TV og i media at våre nye landsmenn er slik og slik, de gjør sånn og sånn, de er mer aggressive, bla, bla, bla. Men ingen av de som er her har den tendensen, tvert i mot. Jeg har ikke gått og tenkt på det, men hvorfor har ingen av de vi har på laget sånne tendenser?*

Treneren, som selv er fra et annet opprinnelsesland, forteller at han aldri har hørt noen rasistiske bemerkninger på laget den tiden han har vært trener.

Det er det samme hvilken farge de har – bare de ikke spiller ego!

Fotballaget gir foreldrene en mulighet til å møte andre foreldre som er i en lignende situasjon. Gjennom sosiale samlinger og samtaler på sidelinja kan de lære av hverandres erfaringer.

Vi som er rundt laget har også høstet erfaring av hverandre. Noen har kjennskap til det og noen har kjennskap til det. Noen har vært gjennom den prosessen og noen har vært gjennom den prosessen. Dele erfaringer i forhold til hvordan vi kan aktivisere våre barn, hvordan støtte sosialsiden. Få tips og råd. Vi har møtene i foreldregruppa og vi prøver å ha noen sosiale samlinger. Det er viktig i forhold til å utveksle erfaringer oss i

mellom. Til å bruke de 330 dagene det ikke er fotball. Godt å vite/høre hva er erfaringen din – hva har du vært gjennom? Hvordan har du måttet kjempe? Det er ikke bare fotball – det er hele livet faktisk!

4.4 Å oppleve seg selv som en del av noe større

*På fotballaget opplever spillerne å være en del av noe som er større enn dem selv, de er en del av et hele. Her lærer spillerne å være gode tapere og gode vinnere. På fotballaget kan de oppleve at de får til noe. I intervjuene ble det presisert at *det er viktig med en opplevelse av mestring for barn og unge som opplever at de har så mange tap og kommer til kort på mange andre arenaer. Det er en gjeng som ikke er vant med så mange seire i hverdagen. På dette fotballaget er det tilpassa krav i forhold til forutsetninger. Spilleren kan stå i et hjørne av fotballbanen og likevel være en del av laget. Her opplever den enkelte av spillerne å bli sett. Gutta har funnet sammen på en veldig fin måte, kameratskapet er enormt. Det er stor glede hver gang de møtes. Noen ganger må spillerne ta ansvar for andre og noen ganger blir de tatt vare på av de andre gutta. De oppfører seg som et helt vanlig fotballag.**

En av deltagerne i foreldregruppa forteller at det største øyeblikket han har hatt med dette laget er en enkeltepisode under Norway Cup:

En fortelling om å få det til!

Håkon er en av de yngste og minste gutta på laget. Han har kommet seg veldig, men det å sparke ballen langt, det varierer fortsatt. Gutta ville jo så gjerne vinne! Før tapte vi alle kampene og måtte ha med støttespillere for å kunne spille jevnt. Nå er det sånn at vi har måttet ta av en og to spillere for at det andre laget ikke skal tape for mye. På Norway Cup lå vi under 2-1 mot det andre laget og det var ikke lenge igjen av kampen. Så fikk vi et straffespark og da sier treneren at Håkon skal ta den straffa. Det var hyggelig at han fikk ta den, men rent fysisk så vi for oss at ballen bare trilla inn til keeper. Men Håkon har aldri noensinne truffet ballen så reint, han klinte ballen helt utagbart nede ved stolperota og det blei 2-2. Da tror jeg ikke det var noen voksne eller spillere som ikke hadde en tåre i øye. Ingen var forberedt på det. Håkon hadde fått nye fotballsko i forkant av kampen og han var helt overbevist om at det var fotballsko som hadde gjort susen. Det øyeblikket er det ingen som glemmer – og det beste var at laget holdt på å score en gang til. Da hadde det tatt helt av!

En av de foresatte forteller at hennes spiller *ikke er så flink til å komme på trening nå på grunn av andre interesser. Men han er en av gruppa likevel, kommer innom på trening for det sosiale. I tillegg er han ihuga supporter av moderlaget. Det betyr mye for han, spesielt turneringer er viktige. Da opplever de seg som et lag – er SAMMEN med store bokstaver. Ler og småprater, spiser og sover sammen når de er på tur. For noen er dette den eneste sosiale aktiviteten de har. Det betyr også noe for meg som pårørende når jeg ser på laget. Selv om noen kommer i en alder hvor de ikke gidder å være med på trening eller andre organiserte aktiviteter så vil de tilhøre laget.*

En av foreldrene forteller: *Sønnen min snakker mye om laget hjemme. Snakker om de andre gutta på laget. Når hans lag vinner er han glad. Ikke minst at "moderlaget" er kjent gir en spesiell tilhørighet. Stolt at "hans lag" vinner. Legger merke til flagg og klistremerker på biler.*

Å være deltager i et fotballag har betydning på flere plan. *De som spiller på fotballaget identifiserer seg med A-laget. De fleste er fotballsupportere og det å spille på den banen er positivt fra gutta sitt synspunkt. Noen av disse guttene tror det er "de som er elitelaget" – det finnes ikke noe annet lag – det er VI! Spillerne de identifiserer seg fullt og helt med A-lagets spillere – hvis A-laget spiller en dårlig kamp så burde de tatt en titt på oss og lært litt.*

Engasjementet til fotballklubbens supportergjeng er av stor betydning for spillerne på fotballaget. Det er med på å gi spillerne en tilhørighet og identitet. *Det er gjevt og spesielt også for at A-lagets supportergjeng har sagt de vil støtte opp om laget. Supportergjengen var til stede på jubileet og delte ut premier, det var stas. I år er det planlagt grillfest sammen med supportergjengen i forbindelse med åpninga av Norway Cup.*

Det å være medlem av supportergjengen er i utgangspunktet stort. Identiteten i gjennom A-laget er viktig. Det gir en også en form for nettverk. Supportergjengen er flinke til å inkludere de som vi har på laget, de kommer for eksempel med flagget sitt på Norway Cup og det tror jeg gutta faktisk vokser veldig, veldig på. Å være en del av noe tror jeg er godt for alle! Kanskje opplever spillerne seg selv som en som er litt utenom det

vanlig. Det tror jeg dessverre mange av disse opplever. Her er de inne i et system og blir inkludert. Det tror jeg har en veldig bra effekt. Både på grunn av laget og kanskje spesielt fordi A-lagets supportergjeng, som er det store i manges øyne, kommer og vifter med flagget. Slike ting er den effekten jeg merker. Spillerne står der og venter til supporterjengen kommer og bukker for dem – akkurat som på A-lagets kamper. Fra vårt synspunkt har moderlagets supporterklubb vært helt fantastiske.

De får helter og de kan samle på plakater og autografer. De kan virkelig linke seg opp mot en stor organisasjon og virkelig VÆRE med! Det er ikke tull heller – de er med og betaler medlemsavgift og medlemskontingent. De får det vanlige sesongkortet med tilgang til Stadion og gratis hjemmekamper. Det er ikke tull- det er på ordentlig! Jeg tror det er det som gjør det så gøy å være med. For det er så mye for disse ungene som er på lat. Man tenker at de går på videregående skole og blir russ – men mye er på lissom, men dette er litt ordentlig. Det er formalisert og de oppfyller sine plikter og får dermed sine fordeler og sitt utbytte.

En fortelling om å bli sett:

Faktisk spilte laget pausekamp under A-kamp for ”moderlaget”. 1 x 10 min. To små mål og 20 utøvere som skal spille – 2-3 min spilletid pr spiller. Ingen fysisk betydning, men det betyr veldig mye for gutta! De spør ikke etter landsturnering – men pausekamp! Da er sesongen redda! Tenk deg å være ute på matta – det er 15 000 mennesker som ser på – hvordan tror du det føles? Du kjenner det blafrer fra en fullsatt stadio! Rent fysisk blafrer det i klærne. Et helt fantastisk kick! Det å spille pausekamp betyr noe helt enormt. Spillerne spør ikke etter landsturnering – men pausekamp! Da er sesongen redda!

Det er viktig med den oppmerksomheten spillerne får! Det gir status og få oppbakking fra supporterjengen i ”moderlaget”. Det er noe å fortelle om på skolen!

4.5 Om å finne en plass

Ut fra intervjuene kan det se ut som om integrering på vanlige breddefotballag fungerer opp til en viss alder og et vist nivå.

En fortelling om å passe inn:

Anders fungerer helt utmerket nå og trives på laget. Her blir han i alle fall ikke mobbet. Anders kan ikke løpe så fort på grunn av sitt handikap. Nå opplever han at også han får ballen. Han har utviklet seg godt. På det andre fotballaget der han spilte tidligere ble han bare mobbet ut. Han var ikke så god som de andre. Treneren var også med på å skubbe han ut. Til slutt ville han ikke mer og gikk over til dette fotballaget. Her har han nå spilt i mange år. Når han spiller kamper og turneringer opplever han nå at han er en publikumsyndling og får masse positiv oppmerksomhet. Anders har vært med så lenge, at han har gått fra å være en av de yngste til nå å være en av de eldre. Han føler seg nok litt eldre nå og tar mer hensyn til de andre spillerne.

Kanskje er det sånn at man kan være med å spille fotball med jevnaldrende opp til et visst nivå – og så begynner det å gå for fort. Laget blir mer opptatt av resultater slik at de med nedsatt funksjonsevne blir sentret mindre til og blir mindre attraktive spillere å ha med på laget. Det er ålreit å være inkludert i lokalmiljøets aktiviteter så langt som det går. Men så kommer en dag hvor det kanskje ikke går lenger. Det er så viktig at man føler at man mestrer, at man har en ordentlig plass – det ikke bare blir på lissom. Det unngår man jo på vårt lag. Her er man virkelig en fullverdig spiller og får en posisjon en er ekstra god på eller en oppgave som er passe stor. Vi har jo også noen få spillere som ikke er utviklingshemmede men hvor fysikken setter begrensninger, og de synes det er mye morsommere å spille på dette laget. For her får de pasninger og er med i spillet og kan bidra ut fra sine forutsetninger!

Flere av intervjupersonene kan fortelle at utøverne spilte på ordinære fotballag når de var yngre, men at det ikke fungerte da spillerne ble eldre.

Min ungdom spilte på et vanlig fotballag fra han var fem år. Så ble det for tøft for han med Ellver fotball i serie. Det var en bitter ting for han å erkjenne, at han sakk bakut. Det fungerer bedre for han å være med på et tilpasset fotballag.

Sønnen min har lyst til å spille fotball, men passer ikke inn på det andre laget. Vi fikk anbefalt dette laget gjennom helsevesenet. Gutten min trives på laget, her er de fleste på samme nivå.

Her kan sønnen min spille sammen med andre på samme nivå. Det sosiale er viktig og her får ungdommene en opplevelse av mestring. Her får alle spillerne ballen, både barn og foreldre opplever laget som inkluderende noe som er spesielt for dette laget.

I intervjuet med foreldregrupper kom det fram at det var viktig at spillere fikk være på en arena hvor de kan få være med! Kan få kjeffe litt på dommeren og bli litt irriterte på lagkompisen sin. I en kamp få være best, i en annen kamp dårligst. Hvis de skulle være med i et normalt idrettslag så ville de alltid være den som ble tråkka på, alltid dårligst. Alltid ville de være den som ble tatt ut til slutt. Her kan spilleren bli dritforbanna på treneren når han godkjenner et mål som noen har "handsa" først. Han kunne aldri gjort det om han hadde trent på et annet lag – for det hadde ikke funka. Dette er en arena som er tilpassa den enkelte. Her får de en naturlig plass, og det vokser de på også i andre sammenhenger.

4.6 Fotballbanen som arena for læring og sosialisering

Fotballbanen kan sees som en arena for læring og sosialisering. På fotballaget kan spillerne være i utvikling og hele tiden lære noe nytt. Rent spilleteknisk, men også i forhold til sosialisering sammen med andre barn og unge. Her har spillerne mulighet til å lære disiplin og samspill.

Disiplin er viktig for alle fotballag. Spillerne må lære å respektere treneren og hverandre og stille opp på hver treningsdag. Det er kun en time i uka. Spillerne må følge med, det er mye å lære gjennom fotballprosessen. Disse spillerne lærer ikke så fort som andre. Fotballtekniske ting lærer vanlige folk fort, men for disse gutta tar det tre ganger så lang tid å mestre det. Derfor er det viktig at de stiller opp. Hvis ikke mister spillerne en del av prosessen. Tålmodighet er viktig – prøve om igjen 10 ganger -

100 ganger til de skjønner hvordan det skal gjøres. Jeg (treneren) demonstrerer hva de skal gjøre, og for noen er det vanskelig å følge med. Det er viktig for dem å lære å se seg selv som en del av et lag og ikke individuelle spillere. Det er alltid elleve stykker. De forstår ikke alltid at de er et lag og at det er laget som helhet som scorer. Alle er nysgjerrige og har lyst til å score selv. Laget er delt i tre eller fire. Forsvar, midt, spiss og en på topp. Alle må stille opp på sin plass. Det tok et par år å lære hvor deres plass på banen er.

Treneren forteller at han ser en utvikling selv om det tar tid. For fem seks år siden tapte laget 13-1. Ett år etter at jeg begynte å trene dem kom vi på 2 plass. Nå er vi alltid med i finalen. Jeg og foreldrene ser at de begynner å mestre, begynner å klare å beholde ballen. De spiller mer og mer som et lag. Sentrer, følger opp og venter ikke at ballen kommer til deg. Det tar tid, men de lærer!

Fotballaget gir også en sosial trening. Her kan gutta lære hva som er sosialt akseptert. Spillerne lærer noe av å være sammen. Sosialisering med hverandre, lærer ved hjelp av meg(treneren) og hverandre. Hvordan man skal oppføre seg. Hva som er normene. Spillerne liker å vite hva grensene er. Jeg må repetere grensene hver gang. Spillerne samarbeider bra og tar godt vare på hverandre. Det er sjeldent noen blir sinte. Spillerne kjenner hverandre godt.

4.7 Fysisk aktivitet og helse

Fra foreldregruppas synspunkt er et av de viktigste elementene at spillerne får en mulighet til å være i fysisk aktivitet 1 time i uka.

Mange av dem sitter veldig mye rolig med TV og Playstation. Eller de er i alle fall i en posisjon hvor de har potensiale til å bli sittende. Den fysiske biten er viktig. Det viktigste med den timen i uka er fysisk aktivitet/ trening, at de får på seg treningstøy og blir litt svette.

Det kan ha en helsemessig gevinst, rent fysisk har det jo i alle fall det. Fysisk aktivitet kan gi en positiv opplevelse av at kroppen fungerer. Jeg får til å løpe, jeg klarer å sentre, det er ikke farlig å bli litt andpusten eller svett og jeg merke at fysikken min holder. Det er en god opplevelse å få med seg, en opplevelse som kanskje en del av disse ungene

har hatt litt lite av. For det er lett at de blir sittende mye i ro, aleine, mye TV og PC. De har ikke alltid så mange erfaringer på det å ta seg ut fysisk, og dermed er de kanskje litt redde for å bli sliten i utgangspunktet.

Treneren for laget mener at 1 time pr uke er altfor lite. På skolen, SFO, rett hjem og ser på TV. Foreldra prøver, men ungene gidder ikke. Noen sier at jeg bestemmer selv. Tenker ikke så mye på det å trene. Derfor kjører jeg dem hardt på trening. Blir svette og tungpustene, må hvile. En time er for lite. Burde vært 2tx2 eller 1tx3. Økonomien styrer, det er ikke budsjett for det. Blir stolte når de har gjort en treningsøkt og synes det er nydelig etterpå. Gruer seg til å varme opp. Jeg vil ha all energi, og når jeg skriker til laget skjønner de hvorfor. De gir alt. Jeg blir sliten selv, jeg er stolt av dem.

Nå har det ikke har vært trening på noen ganger, og han har aldri vært den som har trent ekstra. Men nå var han litt irritert fordi vi ikke hadde funnet et alternativt treningssted. Så når han fikk besøk så var det første de gjorde å dra ned på fotballbanen å spille litt. "Når dere ikke greier å ordne noe får vi gjøre det sjøl!"

For noen av spillerne var fotball viktig for å være i fysisk aktivitet men for andre var det å bruke sin energi et viktig element.

Så kan en jo absolutt tenke at det å spille fotball også har en helsemessig gevinst på det psykiske planet; det å høre til en gruppe, få venner, være gjeng. Jeg tror at lagfølelsen skal man virkelig ikke undervurdere. Tror det er mye helse i det!

4.8 Organisering og tilrettelegging av tilbudet

4.8.1 Foreldregruppa

Laget har en aktiv foreldregruppe. Alle deltagerne i foreldregruppa har en tilknytning til spillerne og er per i dag etnisk norske. Foreldre og assistenter/støttekontakter er med på trening og cuper.

Så er spørsmålet: Hvordan kan det ha seg at vi har fått det til? Det står og faller med noen ildsjeler. Hadde vi ikke hatt ildsjelene så hadde det ikke tatt lange tiden før laget hadde vært borte. Når vi er ute er vi helt avhengige av å ha et så stort apparat. Så det er riktig at vi trenger ildsjeler og ikke bare en ildsjel. Det er nødt til å være mange flere.

Og derfor har vi denne gruppa – ikke noe styre – ingen velges, vi ønsker at flest mulig er med. Det vi har sett de siste gangene på turnering er at foreldre til spillere med utenlandsk opprinnelse nå møter opp uten å bli nedlesset av arbeidsoppgaver. Jeg tror det er sånn i alle sammenhenger at en er redd for å gå på årsmøter og sånn for at når du går ut igjen har du med deg en lang rekke verv. Nå kan du komme på turnering og bare være mamma eller pappa, eller tante eller onkel. Det er ikke i så mange steder en opplever det!

For noen år tilbake var det en foreldregruppe som tok grep og engasjerte seg. Når det er flere til å ta tak i så blir det ikke et enormt arbeid på den enkelte person. Det er viktig at det er nok ressurser rundt laget. Det er tidkrevende og en så omfattende jobb at det ikke hadde vært mulig og gjort dette som en enkeltmann. En av grunnene til at vi har fått det til er at vi stoler på hverandre. Vi har kommet inn i en god syklus. Det har tatt mer tid enn vi trodde når vi gikk inn i dette her. Gutta spiller fotball en time i uka, 45 uker i året. Så kommer turneringer og kamper i tillegg. Så la oss si at det er 50 timer med aktivitet i året. Vi har mer møtetid vi i løpet av året enn det gutta spiller fotball. Vi vil gjerne at gutta skal få det til og vi har nok hevet ambisjonsnivået vårt etter hvert som vi har jobba med laget.

Fordi vi får så mye goodwill tilbake, er det faktisk litt morsomt. Men den dagen det er bare to eller tre som jobber med dette tror jeg vi vil få et problem. Hvis man får en jobb oppå dette her med å skaffe til veie et ti tall tusen kroner i året så kan du fort møte veggen. Det er nok den eneste trusselen til at en gruppe som vår kan sprekke. Når en ser de tinga som skjer innen laget er det ikke vanskelig å finne motivasjon for å fortsette! Det er den gleden vi får også av å gi. Kan være at når gutta våre blir eldre og ikke vil fortsette, så blir det vanskeligst for oss å kutte ut laget.

For jeg vil ikke bare skryte av fotballorganisasjonen, fotballorganisasjonen har ikke et apparat til å ta seg av dette laget hvis vi (foreldrene) bakker ut. Mange av guttene har ikke familie som ”bakker” de opp. Vi smører matpakke til egne og andres barn når vi er på turnering for det kommer kanskje gutter som høydepunktet er tre brødskiver og en brus fordi de ikke har spist ordentlig på flere dager.

De fleste har med seg støttespillere som er mennesker som viser en holdning som er langt over snittet. Det tror jeg er en forutsetning, ellers så hadde vi aldri fått det til. De gir så mye av seg selv. Langt, langt over hva en kan forvente. Men de har det i seg. Hvis du ikke har det i deg så klarer du ikke å gi noe heller.

På siste cup satt flere av foreldrene til gutta med annen etnisk bakgrunn på tribunen sammen med oss. Hvis vi klarer å inkludere familien og spesielt til en del av de utenlandske gutta er det hyggelig. Vi snakker mye om hvordan vi fungerer som lag i dag. Jeg føler laget som veldig inkluderende uavhengig av farge, alder, miljø. Det tror jeg vi er veldig enige om.

Vel så viktig å få fram hvorfor fotballaget er blitt så populært – er ressursene bak. At den type mennesker ikke blir verdsatt så mye som de fortjener – det er viktig. Sier ikke de skal få lønn for det. Er ikke støtteapparatet funksjonelt så vil det ikke fungere. Ingen lag eller noe som helst.

Du reiser spørsmålet om hvorfor vi vil at fotballaget skal fortsette. Det fysiske er jeg helt enig i; men drivkraften er at du vil gjøre det aller beste for den du representerer. Dine nærmeste – det er den primære drivkraften. Så får du det sosiale i tillegg for ditt barn, men jeg tror at hele saken om hvorfor vi ønsker dette er at vi skal gjøre alt for våre barn, eller de vi er ansvarlige for. For at de skal ha det bra, for å gjøre det bedre, for at de skal få det gode liv resten av livet.

Barna og unge med nedsatt funksjonsevne faller lett mellom flere stoler.

Foreldregruppas mål er å få dette tilbudet til å fortsette. Nøkkelen til å lykkes er samarbeidet mellom de involverte partene. Det er vanskelig å utarbeide og gi gode fritidstilbud til denne gruppen av barn og unge. Det er viktig for foreldrene å se at barna har det bra i et fritidstilbud!

4.8.2 Bydelsadministrasjonen

Dette er trepartssamarbeid som først startet ved at bydelen startet et fotballag helt lokalt, i egen regi for en del ungdom som hadde lyst til å spille fotball på fritida. Så innledet man et samarbeid med en stor fotballorganisasjon. Flere år drev bydelen dette, først med egne spillere og for egne innbyggere. Fotballorganisasjonen ble etter hvert en viktig medspiller. Etter hvert fikk dette laget spillere fra andre bydeler, først fra de

nærmeste bydelene, så spredte det seg som ringer i vannet. Jeg tenker det er positivt for bydelen vår å drive med dette. Dette tilbudet er så enkelt og naturlig. Det er en god følelse å legge til rette for å holde på med en aktivitet som andre unger. At det ikke er så vanskelig å få det til. Samarbeidsmodellen er enkel. Det er bare å gjøre det! Vi er stolte på bydelens vegne for at vi er med på å gjøre det mulig! Et av satsningsområdene videre for bydelen er å tilrettelegge for en meningsfull fritid for alle.

4.9 Oppsummering av resultater

I analysen av datamaterialet har jeg presentert hva intervjupersonene anså som viktig i forhold til fritidsarenaens betydning for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. De viktigste funnene kan kort oppsummeres i følgende hovedtrekk:

For intervjupersonene er det av en helt avgjørende betydning å skape en sosial arena og møteplass, der barn og unge med nedsatt funksjonsevne har mulighet til å treffe andre i lignende situasjon.

Dette fritidstilbudet gir en mulighet til å være i fysisk aktivitet for en gruppe av barn og unge som ofte har en fritid preget av stillesittende aktiviteter. Videre gir det en opplevelse av mestring og det å kunne beherske en aktivitet. Å være deltager på et fotballag gir en identitet og en tilhørighet, og bidrar til dannelsen av sosiale nettverk.

Det har en gunstig effekt at mange stabile parter er involvert i tilrettelegging og opprettholdelse av fritidstilbudet over tid. Et sentralt element er at flere foreldre engasjerte seg, slik at arbeidet blir fordelt på flere. Samt at det er mange involverte aktører, som ansatte trenere, bydelen, fotballklubben og en supportergjeng som på ulike måter bidrar til at fritidstilbudet har status og lykkes.

Det viktigste funnet er likevel det at en time i uka med fotball faktisk gir en konsekvens langt utover den ene timen. Det utgjør en forskjell som gjør en forskjell!

5.0 Diskusjon

I diskusjonskapittelet vil jeg fokusere på temaene som jeg oppfattet at intervjupersonene gjennomgående og tilbakevendende var mest opptatt av å formidle og som var mest sentrale i forhold til å belyse problemstillingen. Analysekapittelet viser en bredere presentasjon av det intervjupersonene formidlet enn det som blir gjenstand for diskusjon i det følgende kapittelet. Problemstillingen som vil bli belyst i diskusjonen er:

På hvilken måte kan deltagelse i et tilpasset frivillig fritidstilbud ha betydning for den enkelte av aktørene?

Ut fra datamaterialet kommer det fram at den ene timen i uka klart har en verdi i seg selv, men at det også handler om så mye mer enn den ene timen. Dette vil jeg prøve å beskrive i diskusjonskapittelet.

I teoridelen har jeg gjort rede for ulike syn på begrepene utviklingshemming, funksjonshemming og nedsatt funksjonsevne. Dette tema var imidlertid ikke en sentral del i intervjuene. Det kan skyldes en metodisk svakhet under gjennomføring av intervjuene, eller det kan være et uttrykk for at intervjupersonene selv ikke var opptatt av dette i sin formidling. Som en av intervjupersonene sa: *Det er ingen diagnosekriterier for å være med på laget – men alle har nok en eller annen diagnose og er i kontakt med hjelpeapparatet. Videre sa han: Her er ingen like – men likeverdige.* Dette utsagnet kan være et uttrykk for at intervjupersonene ser deltagerne på fotballaget som enestående individer, med sine egenskaper og sin personlighet. Når intervjupersonene formidler at diagnose i denne sammenhengen ikke er av en overordnet betydning, kan det gjenspeile en motstand mot å kategorisere mennesker. En motstand mot å se funksjonsnedsettelse som en ”masterstatus” som gir, og blir, en hovedidentitet (Goffman (1963) gjengitt i Kassah og Kassah 2009) Barn og unge med nedsatt funksjonsevne er en heterogen gruppe og er like forskjellige som barn og unge uten funksjonsnedsettelse. På fotballbanen har utøverne en identitet som fotballspillere, uavhengig av type diagnose. I intervjuene ble utøverne ofte omtalt som ”gutta, disse guttene og våre gutter”. Dette er nok en del av fotballsjangongen som også gjenspeiler seg i fotballsanger og kamprop. Utøverne blir definert som en gruppe hvor fellesnevneren er at de er deltaker i en aktivitet ut fra en felles interesse.

5.1 Fritidstilbud

I det postmoderne samfunnet øker betydningen av fritid og kravet til meningsfull fritid blir stadig større. Fritiden er en personlig tid, hvor enkeltindivider kan velge ut fra hva som gir mening og livskvalitet. Det er en arena for selvutvikling og en anledning til å bygge en identitet. Valg av fritidsarena forteller noe om hvem man er, og hvem en ønsker å være. Det gjenspeiler hva man liker og er interessert i. For å få en verdsatt sosial rolle er fritiden og valg av fritidsaktivitet viktig. Fritidsaktiviteter kan fylle ulike funksjoner for dem som deltar. Rekreasjon, trening, lek og innsats er noen eksempler. Gjennom fritidsaktiviteter kan individet leve ut viktige sider av seg selv, og aktiviteten kan gi rom for "å være seg selv". Gjennom en fritidsaktivitet kan deltagerne bli en del av et sosialt fellesskap. Samtidig kan et økende fokus på meningsfull fritid være belastende hvis krav og forventninger til å lykkes på denne arenaen oppleves som et press. I industrisamfunnet var arbeidet den arenaen der det var viktigst å lykkes. Mens det i dagens samfunn kan se ut som om det er mye mer viktig å hevde seg på fritidsarenaen. Dagens unge mennesker gir uttrykk for at det å feile på fritidsarenaen kan oppleves som verre enn å mislykkes på skolen. (Säfvenbom 2005) En utfordring er å utforme et fritidstilbud som ivaretar det enkelte menneskets ønsker, behov, forutsetninger og kanskje drømmer. Tidligere studier viser at ungdom med nedsatt funksjonsevne har et lavere aktivitetsnivå enn ikke-funksjonshemmet ungdom når det gjelder deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. (Grue 2001) Deltakelse i en fritidsaktivitet handler om så mye mer enn akkurat det å spille fotball, danse eller synge. For de fleste representerer en fritidsaktivitet en møteplass hvor man har mulighet til å treffe andre med samme interesse en eller flere ganger i uka. Vi forbinder gjerne fritid med lystbetonte og frivillige aktiviteter. Muligheten til å delta i fritidsaktiviteter er en vesentlig del av barn og unges liv. Hva man bruker fritiden på, og hvilke aktiviteter man deltar i, er gjerne selvvalgt ut fra hvilke ønsker og interesser man har. Barn og unge med nedsatt funksjonsevne har ulike interesser og ønsker – ikke bare forutsetninger eller behov når det gjelder fritid og fritidsaktiviteter. Fritidsaktiviteter er noe man velger å engasjere seg i ut fra interesser og ønsker. Ikke alle har samme frihet til å velge ut fra egne preferanser. (Dokumentasjonssenteret 2008) I intervjuene kommer det fram at den reelle muligheten for valg av fritidsarea for barn og unge med nedsatt funksjonsevne er begrenset. Flere og flere fritidsaktiviteter legges ned. Barn og unge med nedsatt funksjonsevne er, i følge en av intervjupersonene, ikke like velkomne overalt.

Hvis ikke vi hadde hatt laget - hva skulle guttene da gjort? Alternativet er å fly på gata eller henge på gatehjørner for ungdomsklubbene blir jo stengt. En av intervjupersonene forteller at det har vært vanskelig å finne et egnet fritidstilbud i gruppe til sin ungdom. Muligheten til frivillig deltagelse er et sentralt aspekt. Fotballen er i dette tilfellet en aktivitet som spillerne selv velger å være med på.

5.2 Fotballbanen som sosial arena og møteplass

I et intervju kom det fram at intervjupersonenes opplevde erfaring er at *"det kommer jo ingen og ringer på"*. Med dette utsagnet som bakteppe blir det enkelt å forstå at det er helt avgjørende at spillerne har en møteplass hvor de kan treffe andre og være sammen. For flere av spillerne er fotballaget den eneste sosiale fritidsaktiviteten de har. Det synliggjør fotballagets funksjon som sosial arena og viser behovet for å etablere og opprettholde denne typen tilbud. På fotballaget har spillerne i følge datamaterialet funnet sammen på en veldig fin måte, kameratskapet er enormt og det er stor glede hver gang spillerne møtes. Uten organiserte treffpunkter kan barn og unge med nedsatt funksjonsevne lett bli isolerte og få vansker med å etablere sosiale kontakter, noe som igjen kan føre til en opplevelse av ensomhet. Fotballaget gir en mulighet for sosial kontakt, inkludering og opplevelser av å mestre en konkret aktivitet. Dette gjør deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter til et mål i seg selv. Samtidig som gode erfaringer og relasjoner på en arena har et potensiale i seg til å kunne overføres til andre områder av livet.

Intervjupersonene formidler viktigheten av å skape og tilrettelegge en sosial arena der barn og unge kan møte andre barn og unge. En felles møteplass er av stor betydning for å utvikle bånd, danne vennskap og etablere sosiale relasjoner. Møter mellom mennesker representerer mikrosystemet i den bioøkologiske modellen. (Bø 2000) Enhver fotballtrening, kamp og turnering representerer en mulighet til et møte mellom mennesker. Møte mellom barn og unge som spiller fotball sammen. Møte mellom venner. Møte mellom trenere og utøvere. Møte mellom foreldre og egne barn/unge. Møte mellom barn/unge og andres foreldre. Møte mellom foreldre med barn/unge i lignende situasjoner. Møte med andre lag. Møte med tilskuere som kommer og ser på. For å nevne noen av de mulige møtene som kan oppstå i tilknytning fotballaget. Gjennom fotballaget kan spillerne være en del av et større sosialt nettverk. På trening

møtes de for å spille fotball sammen og ha det gøy sammen, men det gir også den enkelte en mulighet for å knytte kontakter og avtale nye møter med de andre spillerne. Det er ikke antall personer som nettverket omfatter som er avgjørende for kvaliteten på nettverket, heller ikke hvor ofte en har kontakt. Det viktigste er å ha en eller flere personer en stoler på. (Fyrand 2005)

Deltagelse i en organisert fritidsaktivitet involverer et samvær med andre mennesker. Det sosiale aspektet som er knyttet til den type aktiviteter gir en opplevelse av å tilhøre et fellesskap. Å delta i organiserte hensiktsrettede aktiviteter sammen med jevnaldrende har betydning for tilhørighet og opplevelse av å være en del av en felles ungdomskultur. Samværet med andre jevnaldrende venner på trening, blir en del av gruppenes felles sosiale erfaringsbakgrunn. De beveger seg innenfor det samme sosiale landskapet og gjøre de samme sosiale erfaringer som andre, sammen med andre. Det bygges og reproduseres en felles sosial virkelighet som også kan tjene som referanseramme for samhandling innenfor andre typer sosiale situasjoner og relasjoner. (Grue 2006)

Ut fra intervjuene kan det se ut som om barn og unge med nedsatt funksjonsevne er i en situasjon hvor de har få naturlige møteplasser knyttet til fritid. I følge intervjupersonene er det ikke så mange steder de føler seg så velkomne som på fotballaget. Uformelle fritidsaktiviteter har ofte sitt utspring i skolen og i nærmiljøet. Mange av deltagerne på fotballaget går på spesialskoler utenfor sitt nærmiljø og har ikke den samme kontaktflaten i lokalmiljøet som andre. Organiserte fritidsaktiviteter har et potensial for å være åpne og inkluderende arenaer for deltakelse, også for mennesker med liten eller ingen tilhørighet i skolebaserte sosiale nettverk. Forutsigbarheten og graden av kontroll som kjennetegner organiserte fritidsaktiviteter, gjør at slike aktiviteter er en velegnet kontekst for å overkomme sosiale og fysiske barrierer, barrierer som hemmer mange funksjonshemmede unges deltakelse i fritidsaktiviteter og på andre samfunnsarenaer. (Løvgren 2009)

Gjennom deltagelse i fotballaget får utøverne en mulighet til å konstruere seg nettverk. Eksempler på det er den gutten som før hver trening erkommer og spiser middag hos en medspiller. Eller spillere som tar kontakt med en av deltagerne i foreldregruppa for diskutere små og større problemer. Dette viser at utøverne kan opparbeide seg sosial

kapital med utgangspunkt i fotballaget. Mc Villy m.fl (2006) i Askheim (2009) hevder ut fra utviklingshemmedes egen beskrivelse av ensomhet og vennskspsformer, at personlig nettverk er mest effektive hvis de inneholder personer med og uten utviklingshemming.

I dagens samfunn velger vi vanligvis bevisst vår omgangskrets og hvem vi vil være sammen med, denne muligheten bør også mennesker med nedsatt funksjonsevne ha. Ofte vil vi foretrekke andre mennesker som er lik oss selv. Gustavsson (1998) har gjort en studie av unge utviklingshemmede i Sverige. Studien viste at de hadde et sosialt nettverk som besto i personer de likte å treffe. Nettverket besto for en stor del av andre personer med utviklingshemming, i tillegg til familie og betydningsfulle ansatte. Det kan se ut som om de utviklingshemmede helt enkelt ville omgi seg med sine egne. Mennesker som hadde en tilsvarende erfaring og et tilsvarende perspektiv på å leve med utviklingshemming. Dette perspektivet fant de igjen hos visse personer i samme situasjon, men også hos nære pårørende og spesielle ansatte. Gustavsson (1998) omtaler dette som å dele et innenfra – perspektiv på *utanforskapet*. Studiet viste at det å være sammen med andre i en lignende situasjon ble viktig for en positiv identitetsutvikling, og så ut til å ha en vesentlig betydning i forhold til mestring. (Gustavsson 1998) Likhet er dokumenter som en viktig faktor for at vennskap skal etableres, oppleves som positive og vare over tid. Det oppleves som er trygt å trygt å være sammen med andre som ligner seg selv. (Kvelling 2008) Betingelser for vennskap er felles interesser, felles vennekrets og geografisk nærhet.

5.2.1 Møteplass for barn med ulik etnisitet

I følge intervjupersonene gjenspeiler mangfoldet av etnisiteter befolkningen i nærmiljøet og har ikke ført til nevneverdige utfordringer på fotballaget. Andelen spillere med annen etnisk opprinnelse er større på dette fotballaget enn det som er vanlig på andre lag. Den organiserte idretten kan være en velegnet arena for integrasjon, fordi idretten er den største fritidsarenaen for ungdom, og fordi deltagelse i idrettsklubber ofte innebærer opprettelse av tette nettverk av ungdommer som har felles interesser og som treffes ofte. Den organiserte idretten er også en viktig arena for integrasjon fordi den representerer en arena for frivillig voksenkontakt. (Wallaseth 2004) Fotballbanen er en arena hvor barn, unge og voksne med ulik bakgrunn og etnisitet kan møtes. Idretten som møteplass for ungdom med ulik kulturbakgrunn har i den senere tiden fått økt

oppmerksomhet. Fotballen er internasjonal, har enkle regler som muliggjør samvær uten at en trenger å kjenne hverandre godt, og deltakelse som ikke nødvendigvis krever høy språklig kompetanse.(Strandbu og Bakken 2007)

Because of its low threshold, its uniform character and its international standardised rules, many people regard sport as a perfect activity in which people of different social and ethnic backgrounds seem to mingle automatically which leads to mixed friendships and more tolerance for cultural diversity.
(Elling m.fl. 2002: 2 i Strandbu).

I Stortingsmeldingen nr.17 *Om innvandring og det flerkulturelle Norge* skrives det:

Idretten er preget av mangfold. Gjennom idretten møtes ulike mennesker på en arena hvor lek og idrettslig utfoldelse er målet, og hvor deltakerne blir kjent med hverandres kultur, språk og væremåte. Idretten vil derfor spille en viktig rolle i integreringsprosessen. (St.meld. nr.17 1996 – 97)

Fotballkulturen har en tradisjon der er det vanlig, og ønskelig ”å kjøpe” fotballspillere fra andre land og kontinenter. Samtidig er det et problem at en form rasisme utspiller seg på fotballbanen. Det er en økende tendens til at motspillere og publikum kommer med rasistiske tilrop. (Walseth 2004) Treneren for fotballaget har ikke så lenge han har vært trener, opplevd dette som et problem innenfor laget. Han har ikke hørt noen rasistiske bemerkninger. Det kan også være av betydning at trenerne ikke er etnisk norske. I intervjuet uttaler han at *det er samme hvilken farge de har – bare de ikke spiller ego*. Det viser til at det er helt andre mekanismer enn hudfarge som er avgjørende for hvorvidt samspeillet på fotballaget fungerer.

5.2.2 Møteplass for foreldre med barn i samme situasjon

Fotballaget har også en funksjon som uformell møteplass for foreldrene til fotballspillerne. Gjennom den aktiviteten barn og unge er med på, kan foreldrene ta del i et fellesskap og møte andre foreldre som har barn i en lignende situasjon. Foreldrene kan i ulike situasjoner oppleve å bli konfrontert med at deres barn er annerledes. Tøssebro og Lundby (2008) reiser spørsmålet om hvorvidt barn med funksjonsnedsettelse og deres foreldre er utsatt for et stort konformitetspress i samfunnet i form av å skulle leve opp til idealene om inkludering. Gustavsson (1998) beskriver hvordan foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne på samme måte som sine barn opplever andre menneskers stigmatiserende reaksjoner. Foreldrene deler på en måte barnets stigma. Derfor kan det være godt for foreldrene å være i et miljø hvor de ikke bare blir

sett som ”mammaen til det barnet som er annerledes” men være en del av et felleskap hvor en deler erfaringer, der en kan forstå hverandre uten for mange ord og kan gjenkjenne hverandres følelser og reaksjoner.

Gjennom samtaler på sidelinja og sosiale tilstelninger kan foreldrene dra veksler på hverandres erfaringer. I et av intervjuene ble det fortalt at det å være forelder til et barn med nedsatt funksjonsevne var som å bruke *snøfreserprinsippet – måke hele veien selv*. Foreldre kan ha problemer med å manøvrere innenfor ulike instanser og tjenester. (Tøssebro og Lundby 2008) Sannsynligheten for at andre har opplevd noe av det samme er stor og i et sosialt nettverk kan foreldrene få råd og tips til hvordan det hensiktsmessig å gå fram.

Barn og unge utvikler egne nettverk. I disse nettverkene kan foreldrene også involveres. Når foreldrene involverer seg i fotballaget, kan det være med på å utvikle familiens sosiale kapital. På den måte er det ikke bare foreldrene som bidrar til en sosialkapital som kommer barna og til gode. (Fauske 2009)

5.3 Å oppleve seg selv som en del av noe større

På fotballaget inngår spillerne i et større nettverk og i en større sammenheng. Gjennom å etablere relasjoner til andre får de tilbakemelding på hvem de er og hvordan de virker på andre. Muligheten til sosial kontakt, nærhet og felleskap med andre mennesker er for de fleste en forutsetning for å kunne oppleve livet som meningsfylt. Identitet oppstår og utvikles i et samspill med andre. Vår oppfatning av hvem vi er dannes dels gjennom å betrakte oss selv. Vi får også meninger om hvem vi er via signaler som mottas i møte med andre. Den daglige omgangen vi har med andre, og de ulike rollene vi har i møte med den andre fungerer som et speil. I det speilet får vi et glimt av hvem vi er. Ingen kan skape seg selv alene. Cooley (1992) innfører bildet av et ”looking-glass-self”. Hvor Cooley beskriver at andre betydningsfulle mennesker danner det sosiale speil. Et speil der den enkelte kan hente impulser til utvikling av speilbilde. (beskrevet i Sommerschild 1998) Selvbilde formes ikke i et vakuum. Identitet handler om hvordan vi oppfatter oss selv, og vårt selvbilde har betydning for hvordan vi forholder oss til andre. (Kassah og Kassah 2009) Fyrand (2005) skriver i *Sosialt nettverk. Teori og praksis* at aktørene i et sosialt nettverk blir hverandres identitetsutviklere og identitetsbekreftere. Dette er en flott beskrivelse av hvordan identitet oppstår og utvikles

i relasjon til andre. Selvbildet formes i dialog med omgivelsene, og er i en kontinuerlig utvikling. Individets egen vurdering av egne ferdigheter er av betydning for å danne selvbildet. Egenoppfatningen er ikke nødvendigvis sammenfallende med den reelle kompetansen eller hvordan andre ser en. Den relasjonsbaserte forståelsen av selvet og den kompetansebaserte forståelsen supplerer hverandre og skaper et overordnet bilde som genererer følelsen av egenverd.(Sommerschild 1998)

Å delta i et lokalt fotballag en gang i uka, gir i seg selv et sosialt fellesskap som er med på å påvirke identiteten og selvbildet. I tillegg er det en inngangsport inn i et større fellesskap; Den store fotballfamilien. I intervjuene kommer det fram at tilknytningen til supportergruppa er av stor betydning og fyller flere viktige funksjoner. Flere av spillerne er ihuga supportere til elitelaget. Gjennom sitt medlemskap i fotballaget får spillerne sesongkort til A-lagskamper og mulighet til å kkle seg fotballtrøyer, capser og skjerf, og med flagg vise hvilket lag de tilhører på lik linje med alle andre supportere. Gjennom en slags uniformering kan spillerne identifisere seg med, og få et naturlig tilknytningspunkt til andre etablerte grupper i storsamfunnet. Det å være medlem i supportergjeng, er for mange i utgangspunktet stort. I dette tilfelle er det nok av en stor betydning hvilket ”lag” en tilhører! A-laget er et velkjent lag i lokalsamfunnet og nasjonalt. Det er et lag som ”de fleste” kjenner og som er mye omtalt i media. I tillegg viser A- lagets supportergjeng et stort engasjement når det tilpassede fotballaget spiller sine kamper. Det å bli vist interesse fra en kjent supportergruppe gir en enorm anerkjennelse som ikke så mange andre breddefotballag er forunt å få oppleve. Når supportergjeng kommer på cupkamp for å gi fotballaget sin støtte, så gir det en type oppmerksomhet og anerkjennelse som bekrefter fotballspillerne. Et annet aspekt ved dette er at ”de andre” ser at fotballspillerene blir sett. I Bronfenbrenners bioøkologiske modellen er de viktigste vekstfremmende komponentene i mikrosystemet relasjoner, aktiviteter og roller. Disse tre komponentene kaller Bronfenbrenner ”the building blocks of the microsystem. (Bronfenbrenner 1979:22) Det er følelsemessig sterke og langvarige relasjonene som preger barnet mest. I et utviklingsfremmende miljø må relasjonene i mikrosystemene mellom mennesker baseres på gjensidighet, følelsemessig engasjement og varighet over tid. (Kvelling 2008) Ut fra datamaterialet kan det se ut som om forutsetningene for å skape den type relasjoner er tilstede på fotballaget. Enten i forhold til medspillerne eller til de voksne som omslutter

fotballaget. Roller er en annen av byggesteinen som inngår i den bioøkologiske modellen. Roller som barnet går inn og ut av, og roller som de eksponeres for. Eksponering for ulike roller innebærer en mulighet for å ta ulike perspektiver slik at barnets sosiale forståelse utvides og gir impulser til barnets selvbylde og utforming av identitet. Forståelsen av og å leve i ulike roller bidrar til ferdighets- og kompetanseutvikling, fordi alle roller har et innhold som mestres ved å tilegne seg ferdigheter og kompetanse. (Kvello 2008) Fotballspillerne utvider rollerepotuaret sitt på fotballbanen. De har for eksempel rollen som fotballspiller, lagkamerat, supporter og venn. I intervjuene kommer det fram at barn og unge med nedsatt funksjonsevne opplever tap på så mange arenaer, men her kan de oppleve seg som vinnere. Kanskje får de andre mer verdsatte roller som deltagere på fotballaget, og ser seg selv på en annen måte. Jeg vil tro at den gutten som satte straffa i mål på Norway Cup, så seg selv på en litt annen måte etter det

5.4 Om å finne en plass

Fram til ansvarsreformen i 1991 foregikk fritidsaktivitetene innenfor institusjonens rammer. Levekårsundersøkelsen 10 år etter ansvarsreformen viser at deltagelse i fritidsaktiviteter har sunket. Intensjonen var at barn og unge med nedsatt funksjonsevne så langt det var mulig skulle integreres i ordinære fritidstilbud. Men undersøkelser konkluderer med at det i liten grad har lyktes å få til et integrert fritidstilbud. (Tøssebro og Lundby 2002) På den ene siden foreligger et politisk mål om en mest mulig integrert fritid for alle, uansett funksjonsnivå og utviklingshemming. Samtidig er det en erkjennelse at mennesker med utviklingshemming i fortsatt i liten grad har en integrert fritid. Dette kan bety at det må arbeides for større grad av integrering med andre midler enn det som tidligere har blitt gjort. Det kan også bety at man i for liten grad har erkjent at også mennesker med utviklingshemming kan ha behov for tilbud som er spesielt tilpasset for å sikre god kvalitet. Det kan se ut som om barn med nedsatt funksjonsevne ofte er sammen med barn uten nedsatt funksjonsevne mens de er yngre, og at samværsfrekvensen avtar ettersom barna blir eldre. En mulig forklaring på dette kan være at barns aksjonsradius vanligvis øker ettersom de blir eldre, mens barn med nedsatt funksjonsevne sin aksjonsradius ikke øker tilsvarende på grunn av ulike barrierer mot deltakelse i fritidsaktiviteter. Konsekvensen blir enten å tilbringe mer tid alene, eller å tilbringe mer tid sammen med annen ungdom som står overfor de samme utfordringene. (Dokumentasjonssenterets kunnskapsrapport 2008, Fasting m. fl.2008)

Ut fra intervjupersonenes sine erfaringer og fortellinger kan det se ut som om at deltagelse på ordinære breddefotballag i nærmiljøet fungerer opp til en viss alder og et visst nivå. Så blir forskjellene for store. Det kan være ut fra fysiske forutsetninger, men det kan også være på grunn av sosiale barrierer som for eksempel ujevn kompetanse i måten å samhandle på. For noen av spillerne var overgangen til Ellverfotball et kritisk punkt, da ble det tydelig at kravet til å prestere på banen ble for stort. I flere av intervjuene kommer det fram at utøverne har behov for et tilbud om tilpasset fotball, der de kan trene og spille fotball sammen med andre på samme nivå og delta ut fra egne forutsetninger. I artikkelen *Succes som fotballspiller – gør mester i eget liv* av Jeanett Baagø (2008) beskrives et dansk fotballag hvor spillerne har nedsatt motorisk eller kognitiv funksjonsevne. Erfaringene som presenteres i artikkelen i forhold til behovet for et tilpasset fotballtilbud bekrefter i stor grad funn som framkommer i intervjuene. I artikkelen beskrives det at:

...tilbuddene i en lokale regi ikke slog til, fordi de som oftest ikke kunne rumme deres drengers særlige behov og vanskeligheter. I den lokale regi blev der ikke tatt højde for hvordan drenge med særlige behov skal utfordres, og de var derfor nødsaget til at spille med på de andres præmisser. Det betød at disse drenge konstant blev konfrontert med deres motoriske vanskeligheder og dermed også deres vanskeligheder med å deltage på lige fod med kammeraterne.

Som deltager på et tilpasset fotballag får barn og unge med nedsatt funksjonsevne muligheten til å delta ut fra egne vilkår. Her er alle fullverdige deltagere og fyller en viktig funksjon på laget. For disse gutta er ikke deres personlige forutsetninger lengre en hindring for å delta på lik linje med andre. Her har de ikke grunn til å føle seg som en tilskuer til de andres kamper eller som en inkompetent deltager. Deltakelse på fotballaget sammen med andre barn og unge med nedsatt funksjonsevne kan være et fristed hvor en slipper å føle seg annerledes, slippe å sammenligne seg, slipper å skille seg ut. Total integrering i en aktivitet kan medføre et stort press på den som skal integreres. Mange vil strekke seg langt for å innfri de forventninger som stilles, for så likevel oppleve at det ikke er nok. Utøveren er likevel er den som velges sist eller den som ikke får pasninger. Den som blir sett på som annerledes. (Lühr 2004)

I intervjuene kom det fram at denne gruppen med barn og unge erfarer mange tap på mange arenaer. Det ble ikke beskrevet nærmere hva disse tapene besto og hvilke arenaer det her var snakk om. Det kan sees i sammenheng med at flere av utøverne har erfart å

ikke passe inn på såkalt ordinære breddefotballag. Det er vanskelig å forestille seg at et ordinært idrettslag med funksjonsfriske spillere med et stort ambisjonsnivå, skal ønske å ha med deltagere som kan svekke lagets vinnersjans. Noen vil da oppleve at det er på grunn av spillerne med funksjonsnedsettelse at laget blir dårligere. Det kan føre til et økt press på de spillerne som har en nedsatt funksjonsevne. (ibid) Derfor blir det viktig å vurdere nøye hvorvidt integrering i ordinære tilbud skal være et mål, eller om det skal tilrettelegges for skreddersydde og behovsorienterte fritidstilbud som er tilpasset målgruppen i størst mulig grad. Arenaer der barn og unge med nedsatt funksjonsevne har mulighet til å lykkes ut fra egne forutsetninger og ikke blir utsatt for nye nederlag og unødvendig belastning. (Säfvenbom 2005) Samtidig er det mulig at segregerte, tilpassede tilbud for bestemte grupper i befolkningen kan føre til at noen systematisk holdes utenfor. På avstand fra andre mennesker og på siden av det som kan kalles vanlig hverdagsliv. Dette er ikke i samsvar med de idealene som lå til grunn for institusjonsnedbyggingen på 1990-tallet. Hvor målet var at utviklingshemmede skulle delta i dagligliv og samfunnsnivå på samme måte som andre. (Kitelsaa 2008)

I en relasjonell forståelse av funksjonshemming beskrives et misforhold mellom individets forutsetninger og samfunnets krav. Målet må være å redusere dette gapet, enten ved å styrke individets forutsetninger eller ved å redusere/endre de krav som både fysiske og sosiale omgivelser stiller til den enkelte. Kan det være slik at når gapet reduseres så opplever menneskene med nedsatt funksjonsevne mindre annerledes?

Fotball er en aktivitet som mange barn og unge driver med uavhengig om de har nedsatt funksjonsevne eller ikke. Spillerne på fotballaget gjør det samme som de fleste andre barn og unge gjør. Barn og unge med nedsatt funksjonsevne spiller på samme bane som alle andre. De gjør det med samme glede og innsatsvilje som alle andre og de er like opptatt av å vinne som alle andre. Men i dette fotballaget spiller de sammen med med andre som er like ”annerledes” som dem selv. I en spissformulering hevder Grue (2001) at funksjonshemmede bare blir funksjonshemmede i møte med de funksjonsfriske. Derfor er det viktig å legge til rette for at aktiviteter skjer innenfor rammer som virker fremmende og ikke hemmende på utfoldelsesmulighetene.

5.5 Fotballbanen som arena for læring og sosialisering

Fotballaget kan også sees som en arena for læring og sosialisering. Gjennom sosial læring tilegner den enkelte spiller seg koder, språk, sosiale roller, ferdigheter, normer, verdier og stereotyper som former personligheten i forhold til fellesskapets forventninger. (Bø 2000) Innenfor fotballaget foregår det læring på flere plan. Gjennom trening og øvelse utvikles ferdigheter og kompetanse i forhold til det spilletekniske og fotballens regelverk. Utøverne lærer hvordan de skal plassere seg på banen. Hvordan de skal få med seg ballen og om det sett av regler som regulerer fotballspillet. Treneren har erfart at disse spillerne bruker lengre tid på å lære, og ting må repeteres og demonstreres mange ganger før det sitter. Han beskriver også at *laget er i utvikling og at de litt etter litt begynner å mestre spillet. De ser resultater av treningen.* Organiserte fritidsaktivitetene som barn og unge deltar i kan gi et grunnlag for å utvikle nyansert og allsidig samspillkompetanse. Vi ser at via fotballen lærer barn og unge seg og konkurrere, bli gode vinnere og tapere på idrettsbanen. De lærer gjennom å øve på spesifikke ferdigheter som fotballaktiviteten forutsetter. Samarbeid, sosial innordning og å løse konflikter er viktige kunnskap og kompetanse på idrettsarenaen. Utøverne er nødt til å forholde seg til trenerens krav til prestasjon og hans instruksjoner. Dette er nyttig kompetanse som har en overføringsverdi også i forhold til andre av livets arenaer. (Guillet et al.2002 i Kvello 2008)

I tillegg tilegner spillerne på fotballaget seg en sosial kompetanse. Gjennom samvær og samspill med andre lærer utøverne seg hva som er sosialt akseptert, hvordan de skal oppføre seg og hva som er normene. Et av målene for sosialisering er å beherske det miljøet en er en del av. Det er en kompetanse det tar tid å utvikle. Sosialisering foregår via sosialiseringssagenter. Personene som oppleves viktig for en person har en stor påvirkningskraft og kan kalles for signifikante andre. Begrepet ble presentert av Mead (1934). Signifikante andre fungerer som modeller. Mead hevder at vi danner oppfatninger av oss selv ved å speile oss i andres reaksjoner, slik vi tolker andre oppfatter oss. Trenere og andre voksne ledere er ofte viktige modeller og idealer for barn og unge og har en stor påvirkningskraft og mulighet til være med å prege deres utvikling. (Kvello 2008) Gjennom intervjuene kommer det fram at treneren viser et stort engasjement og er genuint opptatt av spillernes velbefinnende. Treneren har vært opptatt av å opparbeide seg tillit fra spillerne ved å vise at han er der for dem, og at han

ser hver enkelt. For spillerne på dette laget er treneren en stabil faktor og kan i relasjonen oppleves som ”en betydningsfull andre”. En persontype Bronfenbrenner ser som spesielt verdifull for barn og ungdoms utvikling er en ”mentor”. En mentor er et uttrykk som brukes særlig om en voksen erfaren person, utenom foreldre, som fungerer som venn, rådgiver, støttekontakt og rollemodell. (Bø 2000) Det kan se ut som om treneren på fotballaget på mange måter fyller rollen som mentor for spillerne på fotballaget.

Fra omtrent tiårsalderen blir vennskap til jevnaldrene viktig for personens utvikling. Jevnaldrene påvirker hverandres utvikling via sosial aksept, sosial tilhørighet og vennskap.(ibid) Barn og unge opererer i dag i mange aldershomogene grupper. Fotballaget representerer en aldersheterogen gruppe, noe som intervjupersonene ser som en fordel. De yngre ser opp til og lærer av de som er eldre, slik kan aldersspranget innenfor laget sees som en ressurs i forhold til læring og sosialisering.

Den siste byggesteinen i Bronfenbrenners bioøkologiske modell forholder seg til aktiviteter. Aktiviteter som barnet utfører alene, en del av barns utvikling er å trene på å beherske ferdigheter, og utvikle og perfektionere dem. En slik aktivitet kan være å lære å dribble eller trikse. Aktiviteter der barnet deltar sammen med andre, kan være å utføre noe sammen som et lag, eller det utviklingspotensiale det er å være sammen med andre. Den tredje formen for aktiviteter er å lære gjennom å observere andre. Medspillere, trener eller ved å se på elitelagsspillere. (Kvelling 2008)

5.6 Mestring

Ut fra beskrivelsene gitt i datamaterialet er fotballbanen en arena der barn og unge med nedsatt funksjonsevne kan oppleve at de mestrer i forhold til en ferdighet eller en situasjon. På fotballaget kan spillerne oppleve at de får til noe og at de kan noe. Spillerne har utviklet seg over tid. Både treneren og foreldrene ser at de stadig blir bedre til å spille fotball og de hevder seg nå i turneringer og på kamp. Mestring kan sees i forhold til den enkelte utøver som gjennom trening utvikler fysiske og tekniske ferdigheter. Det kan også sees ut fra et perspektiv der spillerne presterer og leverer som et lag. *Det er viktig for dem å lære å se seg selv som en del av et lag og ikke individuelle spillere.* Mestring er å evne og spille fotball. Det er å beherske de sosiale situasjonene som et lagspill representerer og kjenne kodene og normene for samspillet som

aktiviteten krever. Sommerschild(1998) uttrykker en bekymring for at mestringsbegrepet skal vekke uheldige assosiasjoner og skape et krav om det vellykkede individ. Hvis kravet til prestasjon ikke står i samsvar med spillernes forutsetninger og evner, kan det oppstå situasjoner som fører til en opplevelse av å ikke mestre. Derfor blir det viktig at den enkelte utøver får utfordringer tilpasset de mulighetene spilleren har. *Her er man virkelig en fullverdig spiller og får en posisjon en er ekstra god på eller en oppgave som er passe stor. Her får de pasninger og er med i spillet og kan bidra ut fra sine forutsetninger!* Gode mestringserfaringer vil øke forventningene om å klare lignende ferdigheter, mens erfaringer med å mislykkes svekker forventningen om mestring. Forventing om mestring øker når spillerne opplever at de får til ting de ikke har klart før, gjerne etter å ha anstrengt seg. Kompetanse er et av hovedområdene i Modellen for mestrings vilkår som fører til en opplevelse av egenverd. Forutsetninger for kompetanse er å kunne noe, være til nytte, få og ta ansvar, utfolde nestekjærlighet og møte og mestre motgang. (ibid) Det andre av hovedområdene er sosial tilhørighet, fotballaget representerer for spillerne et sosialt nettverk. De fleste av forutsetningene som beskrives i Modellen for mestrings vilkår, synes å være tilstede innenfor den aktiviteten som utspiller seg på fotballbanen. Noe som vil påvirke spillernes oppfatning av seg selv og sitt egenverd. En grunnfestet egenverdsfølelse vil påvirke spillernes evne til å møte andre utfordringer på andre arenaer.

5.7 Fysisk aktivitet og helse

Til tross for et stadig større velferdspolitisk fokus på den helsemessige gevinsten av å drive med fysisk aktivitet, ser det ut til at inaktivitet er i ferd med å bli et av vår tids største helseproblem. Samtlige av intervjupersonene framhever viktigheten av at det eksisterer et tilbud som inspirerer og utfordrer til fysisk aktivitet. Intervjupersonene uttrykker en bekymring for at mange av utøverne på fotballaget har et potensiale til å bli sittende mye i ro. *Mange av dem sitter veldig mye rolig med TV og Playstation. Eller de er i alle fall i en posisjon hvor de har potensiale til å bli sittende. Den fysiske biten er viktig. Fysisk aktivitet blant barn og unge viser at 42 % av barn og unge bruker mer enn 2 timer på TV hver dag. (Anderssen 2008)* Hvordan tallene er i forhold til barn og unge med nedsatt funksjonsevne vites ikke. Men i alle intervjuene formidles det at mye av den frie tiden går med til stillesittende aktiviteter som TV og Playstation. Noe som kan få betydning for den enkeltes psykososiale utvikling, livskvalitet og helse. Dette kan sees i sammenheng med mangel på tilbud og hvilke mulige sosiale arenaer denne

gruppen har å bevege seg innenfor.(Statusrapporten 08) På grunnlag av dette er det spesielt viktig å kunne tilby et fritidstilbud hvor barn og unge med nedsatt funksjonsevne har mulighet til å være i fysisk aktivitet, et tilbud der de blir litt svette og får brukt kroppen på en god måte. Grue (2006) understreker viktigheten av å utvikle lavterskel tilbud for barn og unge med nedsatt funksjonsevne:

Idrett og fysisk aktivitet må være et lavterskeltilbud dersom vi skal lykkes i å inkludere mennesker med nedsatt funksjonsevne. Spørsmålet er likevel om det ikke i dag er færre lavterskeltilbud innenfor norsk idrett enn det var for fem og femten år siden. Samlet sett er det et åpent spørsmål om ikke barrierene for å delta i idrettens aktiviteter har blitt høyere, ikke lavere. (Grue 2006:164)

Grunnlaget for et fysisk aktivt liv legges i stor grad gjennom barne- og ungdomsåra og det kan se ut som om gode vaner og holdninger knyttet til fysisk aktivitet er noe en tar med seg inn i voksenlivet. (Anderssen m fl.2008)) Den fysiske aktiviteten som skjer på fotballbanen skal forbindes med lek, glede og lyst og bør i størst mulig grad være frikoblet fra det som kan assosieres med den treningen som skjer i et behandlingsøyemed. Helsedirektoratets anbefaling for fysisk aktivitet er minimum 60 minutter om dagen. En kartlegging gjennomført av Helsedirektoratet i 2008 viser at de fleste niåringer er tilstrekkelig fysisk aktive mens kun halvparten av femtenåringene er det. (Ibid) Fysiske helsegevinster av fysisk aktivitet og idrett er godt dokumentert. Fysisk aktivitet og idrett vurderes også som viktig for sosial utvikling, vennskapsdannelse og kan stimulere til økt selvtillit.(Ommundsen 2008) En time i uka med trening er ikke nok til å fylle helsedirektoratets anbefalinger for fysisk aktivitet. Sannsynligvis vil det for utøverne på fotballaget være en større utfordring å komme seg til trening er for andre barn og unge uten funksjonsnedsettelse. Det forutsetter en større grad av planlegging både i forhold til gjennomføringen av treningen, men også i forhold til logistikk. Noen av spillerne er avhengig av å med seg støttekontakt eller foreldrene, mens for andre vil transport være en barriere. Men denne ene timen i uka med fotball kan, når deltagerne får en positiv opplevelse av å drive med fysisk aktivitet, inspirere utøverne til å spille fotball på eget initiativ og på andre arenaer i lokalsamfunnet.

5.8 Organisering og struktur av fritidstilbudet

5.8.1 Tilretteleggerne av fotballaget.

Undersøkelsen har ikke til hensikt å evaluere eller vurdere hvordan fritidstilbudet fungerer, men ut fra intervjuene som er foretatt kan det se ut som om tilretteleggerne av fotballaget har funnet en samarbeidsmodell, en arbeidsform og en arbeidsfordeling som er funksjonell i forhold til denne typen arbeid. Begrunnelsen for at det ser ut som om fritidstilbudet fungerer er:

- Fotballaget har eksistert i over ti år og noen av spillerne har vært med helt fra fotballaget ble startet
- Deltakerne gir uttrykk for å trives og opplever en tilhørighet til laget
- Spillerne er i god utvikling fotballteknisk og vinner flere av kampene
- Fotballaget rekrutterer stadig nye spillere
- De involverte partene gir uttrykk for at det har lyktes å gi spillerne et tilrettelagt fritidstilbud

I den forbindelse reiser det seg tre sentrale spørsmål:

- **Hva er grunnen til at fritidstilbudet fungerer?**
- **Her synes noe å ha lyktes – kan man lære noe av det?**
- **Kan man ut fra dette eksemplet trekke ut noen faktorer som har betydning for at dette fungerer?**

Dette fritidstilbudet startet ved at bydelen dannet et fotballag i egen regi for ungdom med nedsatt funksjonsevne som hadde lyst til å spille fotball på fritida. Flere år drev bydelen laget med egne ressurser, først med egne spillere og for egne innbyggere. Etter hvert ble det innledet et samarbeid med en større lokal fotballorganisasjon.

Fotballorganisasjonen ble etter hvert en viktig medspiller i organiseringen av laget. Det viser seg at det er sjeldent initiativet til å opprette fotballag for mennesker med nedsatt funksjonsevne kommer fra idrettslaget selv, ofte er det et resultat av en forespørsel utenfra. (Fasting m. fl. 2008)

Foreldre, pårørende og frivillige – som enkeltpersoner eller foreninger, organisasjoner og idrettslag – er pådrivere både når det gjelder å formidle ønsker og behov og i forhold til å organisere fritidsaktiviteter. Videre finnes det flere ansatte i kommunalforvaltningen som jobber med tilrettelegging og støttetiltak

og som skaper gode tilbud innenfor de økonomiske rammene de er gitt.
(Kunnskapsdepartementet 2008:67)

Fotballaget er i dag organisert som et trepartsamarbeid mellom frivillig arbeid representert ved en aktiv og engasjert foreldregruppe, det offentlige representert ved en involvert bydel som har ansatt to trenere til fotballaget og en idrettsorganisasjon representert ved en lokal fotballklubb. En slik samarbeidsmodell gjør at flere aktører forplikter seg og fyller ulike funksjoner når det gjelder tilrettelegging og gjennomføring av fritidstilbudet. Det ser ut som om denne samarbeidsmodellen er en hensiktsmessig måte å organisere fritidstilbudet på og en viktig faktor for å lykkes.

5.8.2 Bydelens funksjon

Fotballaget drives pr i dag som et breddefotballag tilknyttet en lokal fotballklubb. Det som er forskjellen er at bydelen har ansatt to trenere og koordinatoren i bydelen har en tettere kontakt med trenere og foreldregruppen gjennom året. Koordinatoren administrerer innbetalingen til trenerlønn fra de ulike bydelene som har spillere på fotballaget. Bydelens engasjement inn mot fotballaget kommer til syne ved at bydelen har ansatt to trenere som de har et arbeidsgiveransvar for. Dette viser at bydelen ikke bare har vært en aktiv part ved oppstart av fotballaget, men også har et forpliktende samarbeid i forhold til gjennomføringen av fritidstilbudet. Flere av lagene som er intervjuet i forbindelse med rapporten *Likestilling og mangfold i norsk idrett* (2008) ser en utfordring knyttet til kompetanse og engasjement hos trenere og støttepersonell. Vanligvis er treneren for vanlige breddefotballag ansatt på frivillig basis. For å ha treneransvar for utøvere med nedsatt funksjonsevne er det ønskelig og nødvendig at treneren har en kompetanse utover det rent fotballtekniske. Det viser seg vanskelig å be frivillige å ta på seg en slik oppgave uten å ha den nødvendige kunnskapen. (Fasting m. fl. 2008) Bydelen bidrar ved å ansette kvalifiserte trenere for fotballaget til å sikre kontinuitet og en forsvarlig drift. Foreldregruppa vektlegger også at det gir en sikkerhet for foreldrene at trenerne er ansatte gjennom bydelen.

De ansvarlige i bydelen er glade for og stolte av å kunne tilby barn og unge med nedsatt funksjonsevne i bydelen dette fritidstilbudet og ser det som en viktig del av sitt arbeid. Bydelens engasjement er også synliggjort ved at ansatte i bydelen stiller gjerne som heiajeng for eksempel på Norway Cup. På den måten blir samarbeidet synliggjort ved

at bydelsadministrasjonen, spillere, foreldre og støtteapparat har uformelle treffpunkter og møteplasser.

5.8.3 Foreldregruppa sin funksjon

I intervjuet med koordinator i bydelen kommer det fram at foreldregruppa i fotballaget er aktiv og engasjert og har gjort en utrolig viktig jobb gjennom flere år ved å planlegge og tilrettelegge for gjennomføringen av fritidstilbudet.

Foreldregruppa bruker mye av sin tid og sine ressurser på at fotballaget skal være et godt fritidstilbud for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. For at fotballaget skal fungere er det avhengig av å ha et stort støtteapparat rundt seg som står for den daglige driften. Dette fritidstilbudet kunne ikke eksistert uten ildsjelene! I et intervju blir det sagt: *Hadde vi ikke hatt ildsjelene hadde det ikke tatt lang tid før dette fotballaget var borte.* Foreldregruppa bruker mye av sin tid på å planlegge aktiviteten, og sier det har vært mer tidkrevende og omfattende enn det som var forventet da de gikk inn i dette arbeidet. Foreldregruppa bruker gjennomsnittlig mer tid i året på å tilrettelegge og planlegge aktiviteten, enn det utøverne bruker på å være med. Det er en forutsetning og helt avgjørende at det er flere som deler på arbeidet. Når flere engasjerer seg blir arbeidet overkommelig.

Et bærende element og en viktig motivasjonsfaktor for deltagerne i foreldregruppa til å engasjere seg, var et ønske om å gjøre det beste for barn og unge som de representerer: *”Å gjøre alt for at våre barn og unge skal ha det bra, for å gjøre det bedre, for at de skal få det gode liv resten av livet”.*

Foreldregruppa har ansvar for å planlegge og tilrettelegge driften av fotballaget. I tillegg har de også en sentral rolle under selve gjennomføringen ved å være tilstede på trening, kamper og cuper. Foreldregruppa er aktive medspiller på sidelinja som sentrale voksenpersoner og en utgjør en del av spillernes nettverk.

Vel så viktig som å få fram hvorfor fotballaget er blitt så populær – er ressursene som står bak fotballaget. At den type mennesker ofte ikke blir verdsatt så mye som de fortjener – det er viktig. Er ikke støtteapparatet funksjonelt så vil det ikke fungere. Ingen lag eller noe som helst.

Kartleggingen av fritidstilbudet til barn og unge med nedsatt funksjonsevne i Kunnskapsdepartementets rapport 2008 viser at foreldre har en avgjørende betydning for fritidstilbudet til barn og unge. Kommuner/bydeler som har mange og varierte tilbud

kjennetegnes av engasjerte foreldregrupper eller lokale lag av foreninger og idrettslag som iverksetter og driver tilbud. Videre framkommer det at frivillige organisasjoner og foreninger kan være drivkrefter for gode tilbud gjennom å være dialog- og møteplasser, både for barn og unge selv, og for foreldre til barn og unge med nedsatt funksjonsevne. (Kunnskapsdepartementet 2008)

I rapporten "Bedre med flere på banen" beskrives ildsjelenes store betydning som tilretteleggere av idrett for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Uten dedikerte mennesker vil det ikke være mulig å drive den type arbeidet. Det er svært viktig med ildsjeler som har et konkret engasjement og tar ansvar på området hvis en skal ha egne grupper med aktiviteter. (Fasting m.fl. 2008)

Ildsjelene blir fremhevet som viktige og betydningsfulle drivkrefter i å utarbeide tilbud til barn og unge, komme med innspill til kommunen og andre instanser fra brukergruppene, samt å sikre at brukeres rettigheter blir ivaretatt. (Kunnskapsdepartementet 2008)

Ildsjelene finnes mange steder og uten ildsjelene stopper det frivillige Norge. De som ofte blir fremhevet er:

- Foreldre
- Pårørende
- Frivillige organisasjoner og foreninger
- Idrettslag
- Brukere selv

5.8.4 Trenerens rolle

Treneren har det fotballfaglige ansvaret under trening og kamp, og har en nøkkelfunksjon i forhold til fotballaget. Under ledelse av treneren har fotballaget de siste årene vist stor framgang og en spilleteknisk utvikling. Treneren stiller reelle krav til spillerne og fra å være et lag som ofte tapte, er de nå blitt et lag som presterer og leverer. Han har tydeligvis den kompetansen som trengs for å få fram det beste i laget. For å kunne tilpasse fotballtreningen for utøverne er det nødvendig å ha kunnskap om aktiviteten fotball og til den enkeltes særlige forutsetninger. Samspillet mellom trener og spillere er ikke bare avhengi av at treneren gjør de riktige tingene, men er også avhengig av en gjensidig og ansvarlig relasjon. I intervjuene blir det påpekt at det er

mange fordeler ved å ha en ansatt trener. Det gir en kvalitetssikring at trenerne har vært gjennom en ansettelsesprosess i bydelen. Hovedtreneren har også en utdanning og kompetanse i forhold til å møte barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Videre mener foreldregruppa at det er enklere å stille krav og forventinger til en trener som er ansatt.

Det som kjennetegner organiseringen av dette fotballaget er at det har en gjennomgripende struktur som ser ut til å binde de involverte partene sammen på en hensiktsmessig måte. Treneren har en sentral rolle. Ved å være ansatt i bydelen får han en naturlig tilknytning inn mot den delen av trepartsamarbeidet, samtidig som han møter store deler av foreldregruppa på trening og i møter. Ut fra intervjuene kan det se ut som om at en av grunnene til at laget fungerer som det gjør, er støtteapparatets nærhet og tilstedeværelse i organiseringen av fotballaget.

Flere av intervjupersonene har erfaring fra fotballaget i tiden før foreldregruppa ble etablert, og stiller seg kritisk til en organisering hvor mye ansvar er lagt på en person. Det er en fordel å være mange involverte som tar ansvar for de ulike delene av tilretteleggingen for at laget skal lykkes. Samspill og samhandling mellom tilretteleggerne er av betydning for hvordan samarbeidet fungerer.

5.8.5 Hva kjennetegner et godt tilbud?

Oppfatningen av hva som er et godt tilbud varierer, og vil være avhengig av hvem som definerer det. I Kunnskapsdepartementenes kartlegging av tilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne fremkommer det noen gjennomgående oppfatninger om hvilke elementer som bør inngå i et helhetlig og godt fritidstilbud. Mange av de elementene som kartleggingen presenterer er til stede i det tilpassede fotballtilbudet som masteroppgaven omhandler. Jeg har her presentert et utsnitt av de punktene som jeg oppfatter at sammenfaller. En konklusjon som kan trekkes er at det fotballaget, som oppgaven omhandler, tilbyr et godt fritidstilbud til de barn og unge som spiller der.

- Et sosialt aspekt, som ivaretar ønsker om fellesskap og vennskap, som er en sosialiseringsarena og en møteplass.
- Tiltak som tar utgangspunkt i det enkelte barn og hans/hennes interesser.
- Tiltak som er basert på faglig kompetanse om barnet, som er tilpasset funksjonsnivå og diagnose.

- Treningsaspekt, forstått som tiltak som innebærer bevegelse og fysisk trening/aktivitet
- Tiltak som gir følelse av mestring og større selvtillit, som ikke har et så sterkt konkurranseaspekt
- Samarbeid mellom kommunen/bydelen og frivillige organisasjoner

(Kunnskapsdepartementet 2008)

6.0 Avslutning

I masteroppgaven har jeg presentert et tilpasset fotballag for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Jeg har belyst og beskrevet hvilken betydning det har å delta i et fritidstilbud. Problemstillingen for masteroppgaven er:

På hvilken måte kan deltagelse i et tilpasset frivillig fritidstilbud ha betydning for den enkelte av aktørene?

Ved inngangen til arbeidet med mastergraden var min undring om en time i uka med fotballtrening kunne bety en forskjell for barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Barna og ungdommene som spiller på fotballaget masteroppgaven omhandler. Ut fra intervju med foreldre og andre nøkkelpersoner, bearbeiding av datamaterialet og litteraturgjennomgang, har jeg fått en innsikt i hvordan denne deltagelsen har en verdi for dem som deltar. Den ene timen i uka har klart en verdi i seg selv. Den ene timen gir også ringvirkninger og forplanter seg inn imot andre deler av livet. Uten den ene timen ville det andre kanskje ikke skjedd. Den ene timen er av stor betydning fordi den er en inngangsport til noe større. Det handler om en forskjell som gjør en forskjell. Dette gir meg assosiasjoner til et bibelvers som sier:”...så skal dere få alt dette andre i tilgift til det.” Å trene på fotballaget en time i uka gir en tilgift som rekker langt utover det en skulle tro den ene timen representere.

Kvello skriver i boka *Oppvekst – om barn og unges oppvekstmiljø*:

Gode oppvekstforhold for barn og unge innebærer å skape rammer, slik at sosialiseringen leder til at barn og unge får dekket behovene for struktur, tilhørighet, verdier, målorientering og mestring (Ungar (2004) i Kvello 2008 : 231) Dette etableres ved sensitiv omsorg som gir trygghet, bygger motstandskraft, etablerer gode livsstilvaner, utvikler mestringsferdigheter og et positivt selvbylde, samt ved evne til å inngå i et sosialt fellesskap som et trygt og selvstendig menneske. (Kvello: 231 2008)

Sitatet over kan stå som et svar på problemstillingen og være en sammenfatning i forhold til hvilken betydning fotballaget har for spillerne. Å bygge gode oppvekstmiljø for barn og unge med nedsatt er å legge til rette for en meningsfull fritid. Et oppvekstmiljø der utøverne deltar i et fellesskap. Utvikler seg sammen og opplever gleden over å være et lag. Tilbudets eksistens er avhengig av at noen engasjerer seg, gir av sin tid og har tro på at det nytter. En av grunnene til at laget fungerer bra, er et nært samarbeid mellom partene og at mange ulike instanser er involvert.

I masteroppgaven har det vært foreldre og ansatte som har formidlet sine fortellinger om fotballaget. Det ville vært interessant å høre fotballspillernes egne historier, sett fra et innenifra perspektiv. Det kan være en utfordring å ta med inn i nye arbeider.

”Det er ikke bare fotball – det er hele livet!”

7.0 Litteratur

Aadland, E. (1997) ”Og eg ser på deg...” vitenskapsteori og metode i helse- og sosialfag Oslo: Tano Aschehoug.

Anderssen S.A m. fl.(2008) *Fysisk aktivitet blant barn og unge i Norge. En kartlegging av aktivitetsnivå og fysisk form hos 9- og 15-åringer.* Rapport 15-1533 HelseDirektoratet Fysisk aktivitet.
URL:http://www.helseDirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00058/Fysisk_aktivitet_bla_58249a.pdf (03.12.2009)

Askheim, O. P. (2003) *Fra normalisering til empowerment. Ideologier og praksis i arbeidet med funksjonshemmede.* Oslo: Gyldendal Akademiske.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development.* Cambridge: Harvard University Press.

Bengtsson, J. (1993) *Sammanflätningar, Husserls och Merleau-Pontys fenomenolog.* 3. rev. opplagan. Göteborg: Daidalos

Lühr, E. (2004) *Fritid? Funksjonshemmet ungdom og fritid.* Senter for sjeldne sykdommer, Frambu

Bø, I. (2000). *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs.* 3 utg. Oslo: Tano.

Dokumentasjonsenteret (2008) 08 Statusrapport *Samfunnsutviklingen for personer med nedsatt funksjonsevne*
URL: <http://www.ldo.no/Global/daisy/dok2008.htm>

Fasting m.fl.(2008) *Likestilling og mangfold i Norsk idrett - Bedre med flere på banen.* Oslo: Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Fauske, H. (2009) *Kan barnevernet bygge sosial kapital? I: Rønning, R og B. Starring (2009) Sosial kapital i et velferdsperspektiv.* Oslo: Gyldendal Norsk forlag as 2009

Fugelli, P. (2008) *NOKPUNKTET Essays om helse og verdighet.* Oslo: Universitetsforlaget.

Fyran, L. (2005) *Sosialt nettverk. Teori og praksis.* Oslo: Universitetsforlaget A/S

Guneriussen, (2008), *Normalitet, Mangfold og forvirring. I: Bjørnrå, Guneriussen og Sommerbakk.(red):Utviklingshemming, autonomi og avhengighet.* Oslo: Universitetsforlaget.

Gustavsson (1998), *Inifrån utanförskapet.* Om att vara annorlunda och deltagande. Stockholm: Johansson & Skyttmo Förlag

Grue, L. (2001) *Funksjonshemmet ungdom og livskvalitet.* Oslo: Ad Notam

Gyldendal.

Grue, L. (2004). *Funksjonshemmet er bare et ord*. Oslo: Abstrakt Forlag.

Grue, L. (2006) *Funksjonshemming, retorikk og forståelse*. Dokumentasjonscenterets skriftserie 1/06

Hedelin, B. (2001a). Att studera livsvärden – refleksjoner kring kvalitativ forskning. I Hummelvoll, J.K., Granerud, A., & Severinson, E. (Red). *Psykososialt perspektiv på lidelse. Dokumentasjon fra forskningskonferanse innen UNISKA nettverket*. Rapport nr.10 – 2001, Høgskolen i Hedmark. 137-153

URL: http://fulltekst.bibsys.no/hihm/rapport/2001/10/rapp10_2001.pdf (11.11.2009)

Heggen, K.(2007) Rammer for meistring. I: Ekeland og Heggen (red.) *Meistring og myndiggjering*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Hummelvoll, Jan Kåre (2000). *Helt - ikke stykkevis og delt*. Hamar: Gyldendal Akademisk.

Ingebrigtsen, J.E. og N. P. Aspvik (2009) *Fysisk aktivitet og idrett - en pilotstudie av utviklingshemmedes fysiske aktivitet*. NTNU Samfunnsforskning AS Senter for idrettsforskning. Rapport 01/ 2009

Jacobsen, D.I. (2005) *Hvordan gjennomføre en undersøkelse*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Kassah, A.K. og B.L.L.Kassah (2009) *Funksjonshemming –Sentrale ideer, modeller og debatter*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke A/S.

Kittelsaa, A.M. (2008) *Et ganske normalt liv. Utviklingshemming, dagligliv og selvforståelse*. Doktoravhandling. Trondheim: NTNU

Kvale, S. (2001) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal – Ad Notam.

Kvale, S. og S. Brinkmann (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. Utgave. Oslo: Gyldendal Norske Forlag A/S

Kvello, Ø.(2008) *Transaksjonsmodellen: Mennesker og miljø utvikler hverandre*. I: Kvello, Ø.(Red) (2008) *Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Kunnskapsdepartementet (2008) *Kartlegging av fritidstilbudet til barn og unge med nedsatt funksjonsevne*. (Utarbeidet av Rambøll Management).

URL:<http://web3.custompublish.com/getfile.php/792328.951.tbvatxrqfs/Kartlegging+av+fritidstilbudet.pdf?return=www.dok.no> (17. 12.2009)

Lereim. (1996) Ungdom og idrett, et samspill med mange aspekter (online) Tidsskr Nor Lægefören 1996; 116: 1994-5

URL:<http://ww2.tidsskriftet.no/tsweb/199617/leder5.html> (13.12.2008)

- Lorensen, M.(red.) (1998). *Spørsmålet bestemmer metoden* Oslo: Universitetsforlaget.
- Lundstøl, J. (1999). *Kunnskapens hemmeligheter*. Oslo: Cappelen akademiske forlag.
- Løgstrup, K.E. (1956). *Den etiske fordringen*. København: Gyldendal.
- Løvgren, M.(2009)*Unge funksjonshemmede. Selvbilde, sosial tilhørighet og deltakelse i fritidsaktiviteter*. Oslo: Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring. (NOVA), rapport nr.9
- Meen, H. D. (2000) *Fysisk aktivitet hos barn og unge i relasjon til vekst og utvikling*. Tidsskriftet for Lægeforening, 120:2908 -14
Tilgang:http://www.tidsskriftet.no/index.php?seks_id=189913 Lesedato: 04.12. 2009
- Mæland, J.G (2005) *Forebyggende helsearbeid i teori og praksis*. Oslo: Universitetsforlaget
- Mælhø, S.(red.) (2004) *Fysisk aktivitet for mennesker med funksjonsnedsettelse – Anbefalinger*. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet URL:
http://www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00001/IS-1160_1066a.pdf
(12.11.2009)
- Norges Fotballforbund. Handlingsplan 2008 - 2011
URL:http://www.fotball.no/Documents/PDF/2009/handlingsplan_2008-2011.pdf
(12.11.2009)
- Norges offentlige utredninger. *Fra bruker til borger. En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer*. NOU 2001: 22.
- NESH publikasjon (2006) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi*.
URL: [http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20\(2006\).pdf](http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20(2006).pdf) (09.12.09)
- Ommundsen, Y.(2008) *Fysisk aktivitet og psykososial helse*.I: Kvello, Ø.(Red) (2008) *Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*.Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Rønning, R. og B. Starring (red) (2009) *Sosial kapital i et velferdsperspektiv. Om å forstå og styrke utsatte gruppers sosiale forankring*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Sandell, O. (2004): Om faglig veiledning, om ulike perspektiver på læring som kunnskap Høgskolen i Østfold, Rapport 2004:2
- Solheim, Inger (2005). *Fritid bare for funksjonsfriske barn?* Paper til 2. nasjonale konferanse om forskning om funksjonshemmede.
- Sommerschild, H.(1998) Mestring som styrende begrep. I: Gjærum, B., Grøholt, B. og

Sommerschild, H.(1998) *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre*. Oslo: Tano Aschehaug.

Spradley, J. (1979) *The ethnographic interview*. s 34 I Kvale, S. (1997) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal – Ad Notam.

Strandbu, Åse (2002) *Idrettens betydning som flerkulturell integrasjonsarena*. I: Ørnulf Seippel (red) *Idrettens bevegelse* Oslo: Novus Forlag 124 – 153.

Strandbu, Å. (2006). *Idrett, kjønn, kropp og kultur: minoritetsjenters møte med norsk idrett*. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst velferd og aldring.

Strandbu, Å. og A. Bakken.(2007) *Aktiv Osloundom. En studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn*. Oslo: Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring. (NOVA), rapport nr.2
URL: http://www.nova.no/asset/2546/1/2546_1.pdf (03.12.2009)

Stortingsmelding nr. 17 (1996-97) *Om innvandring og det flerkulturelle Norge*. Kommunal og arbeidsdepartementet.

Stortingsmelding nr.16 (2002 – 2003) *Resepten for et sunnere Norge*. Helsedepartementet.

Stortingsmelding nr 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer*. Sosialdepartementet

Säfvenbom. R. (Red) (2005) *Fritid og aktiviteter i moderne oppvekst*. Oslo: Universitetsforlaget.

Tøssebro, J. og H. Lundebø, (2002). *Statlig reform og kommunal hverdag: utviklingshemmetes levekår 10 år etter reformen*. Sosialt arbeidsrapportserie:33, Trondheim: NTNU, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap

Tøssebro, J og H. Lundby (2008) *Barn og unge med nedsatt funksjonsevne*. I: Kvello, Ø.(Red) (2008) *Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*.Oslo: Gyldendal Akademisk.

Walseth, Kristin (2004) *En problematisering av idretten som arena for integrasjon av etniske minoriteter* (online). Idrottsforum, Malmø Høgskola.
Tilgang: <http://www.idrottsforum.org/articles/walseth/walseth.html> (siteret 30.03.06)

World Health Organisation. *The World Health Report 2002: Reducing Risks, Promoting Healthy Life*. WHO Library Cataloguing Publication Data.

FORESPØRSEL OM Å DELTA I EN UNDERSØKELSE OM HVORDAN BARN MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE OPPLEVER Å VÆRE DELTAGER I ET FOTBALLAG.

Jeg er student ved mastergradsstudiet i helsefremmende arbeid og omsorg i lokalsamfunnet ved Høgskolen i Gjøvik. Dette året skal jeg skrive min mastergradsoppgave som skal leveres i desember 2009.

I den sammenheng ønsker jeg å gjennomføre en undersøkelse for å kartlegge og dokumentere betydningen av et tilrettelagt fritidstilbud til en gruppe barn/unge med nedsatt funksjonsevne. Målet mitt er å belyse hvorvidt deltagelse i en aktivitet kan være med på å skape en forskjell for dem som deltar. Jeg ønsker å høre foreldrenes fortellinger om hva det betyr for deres barn og delta i den type fritidsaktivitet.

Intervjuet vil foregå i en gruppe av foreldre til barn med tilknytning til fotballaget og intervjuet vil vare omtrent 1 time. Jeg ønsker også å gjennomføre enkeltsamtaler med noen av foreldrene hvis det er mulig. Jeg har også et ønske om å intervju trener for fotballaget og ansatte i [REDACTED] Kommune.

I intervjuet er det fritt opp til deg/dere hva dere vil fortelle. All informasjon som kan tilbakeføres til deg/dere eller ditt/deres barn vil bli anonymisert. Jeg vil understreke at all deltagelse er frivillig og du/dere kan når som helst underveis i prosessen trekke deg/dere fra undersøkelsen/ intervjuet uten å måtte oppgi noen grunn. Jeg kommer til å bruke båndopptaker under intervjuet for å kunne ivareta ditt/deres innspill og synspunkter på en best mulig måte. Intervjuet vil bli slettet når oppgaven er ferdig sensurert.

Med vennelig hilsen
Kristin Sofie Johansen

Vedlegg 2

Til

Foreldre og foresatte til spillere på [REDACTED]

Deres ref.

Vår ref./Saksbehandler

Dato 02.03.09

[REDACTED]

[REDACTED] i [REDACTED], som sammen med foreldregruppa, [REDACTED] fotball og trenere, driver fotballaget [REDACTED], har blitt kontaktet av en mastergradsstudent ved navn Kristin Sofie Johansen.

Hun ønsker å gjøre en undersøkelse blant dere foreldre, i forhold til hvilken betydning deltakelse på [REDACTED] har for deres barn/ungdom.

[REDACTED] vurderer dette til å være et interessant prosjekt og en fin mulighet til å få fram deres vurderinger, og gjennom dere, også deres barns opplevelser.

All informasjon vil bli anonymisert og all deltakelse er frivillig.

Vedlagt følger informasjon om planer for gjennomføring av undersøkelsen og samtykkeerklæring. Dersom dere har spørsmål i forbindelse med ovennevnte, kan dere gjerne ta kontakt med undertegnede.

Med vennlig hilsen

[REDACTED]

Teamleder fritidsassistanse [REDACTED]
[REDACTED]

Vedlegg 3

SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg samtykker til å delta i en undersøkelse/ intervju om mitt barns deltagelse i et fotballag.

Jeg er kjent med at opplysninger som framkommer vil bli anonymisert og behandlet konfidensielt og at jeg underveis i prosessen kan avbryte min deltagelse.

Navn:

Telefon:

.....

.....

